

Universita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Ingrid Žálková

NÁHRADA ŠKODY V OBČANSKÉM PRÁVU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Jiří Švestka, DrSc.

Katedra: občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. 8. 2010

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

V Praze dne 30.8.2010

Ingrid Žálková

Ingrid Žálková

OBSAH

ÚVOD	4
1. OBECNÝ VÝKLAD O ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU	5
2. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU PODLE OBČANSKÉHO PRÁVA.....	6
2.1. OBECNÁ ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU	6
2.2. ZVLÁŠTNÍ PŘÍPADY ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU.....	7
3. PŘEDCHÁZENÍ ŠKODÁM	9
3.1. Obecný výklad	9
3.2. Obecná prevenční povinnost.....	11
3.3. Speciální prevenční povinnost.....	12
4. PŘEDPOKLADY VZNIKU ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU.....	15
4.1. Porušení právní povinnosti	16
4.1.1. Okolností vylučující protiprávnost	18
4.2. Škoda	22
4.3. Příčinná souvislost.....	24
4.4. Zavinění	26
5. SUBJEKTY ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU	27
5.1. Fyzické osoby	28
5.2. Právnícké osoby	29
5.3. Stát či vyšší samosprávné celky v samostatné působnosti	30
6. SPOLEČNÁ ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU A SPOLUZAVINĚNÍ POŠKOZENÉHO	30
6.1. Společná odpovědnost více škůdců	30
6.1.1. Solidární odpovědnost	32
6.1.2. Dělená odpovědnost.....	33
6.2. Zavinění poškozeného	34
7. ROZSAH A ZPŮSOB NÁHRADY ŠKODY	36
7.1. Rozsah náhrady škody	36
7.1.1. Majetková škoda.....	36
7.1.2. Škoda na zdraví.....	38
7.2. Způsob náhrady škody	50
8. PROMLČENÍ NÁROKU NA NÁHRADU ŠKODY.....	53
9. SNÍŽENÍ NÁHRADY ŠKODY	55
10. UPLATNĚNÍ PRÁVA NA NÁHRADU ŠKODY	56
ZÁVĚR.....	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SUMMARY OF THE THESIS - compensation for damage in civil law.....	63

ÚVOD

Téma náhrady škody zaujímá důležité místo v občanském právu a je jedním z jeho základních pilířů. Toto téma je velmi aktuální, jelikož se v dnešní době setkáváme s častým vznikem škod, ať už jako oběti nebo jako škůdci. A to je také důvod, proč jsem si toto téma zvolila za svoji diplomovou práci.

Na vzniklou škodu je třeba adekvátně reagovat, jelikož každé ohrožení je více či méně individuálně i společensky nežádoucí, protože bývá obvykle spojeno s nepříznivými majetkovými i nemajetkovými újmami, škodami na zdraví, majetku, přírodě a životním prostředí. Proto je třeba pokusit se jim co nejvíce předcházet a také náležitě motivovat členy společnosti institutem odpovědnosti za škodu, z něhož plyne povinnost k její náhradě.

Zásadu prevence je třeba zdůraznit, jelikož tvoří jednu z hlavních zásad, které ovládají celou oblast úpravy občanskoprávních, a tím i soukromoprávních vztahů. Samotné prevenční působení k úplné a důsledné ochraně právních vztahů vždy nepostačuje, neboť přes veškeré úsilí v tomto směru ke škodám dochází a bude docházet. V takových případech musí pak občanskoprávní úprava náhrady škody poskytovat poškozeným dostatečnou právní ochranu. Tuto ochranu poskytuje tím, že poškozenému zajišťuje plnou náhradu za způsobený následek, a to buď formou náhrady v penězích nebo uvedením v předešlý stav. V případě náhrady za bolest, za ztížené společenské uplatnění a odškodnění při úmrtí se poskytuje jednorázové plnění v penězích. Princip náhrady škody a princip prevence náležejí k vedoucím zásadám občanského práva.

Diplomová práce je strukturovaná do 10 kapitol zabývajících se jednotlivými dílčími oblastmi daného tématu. Jsou to kapitoly pojednávající: o obecném výkladu o odpovědnosti za škodu, o odpovědnosti za škodu podle občanského práva, o předcházení škodám, o předpokladech odpovědnosti za škodu včetně okolností vylučujících protiprávnost, o subjektech odpovědnosti za škodu, o společné odpovědnosti za škodu a o spoluzavinění poškozeného, o způsobu a rozsahu náhrady škody, o promlčení nároku na náhradu škody, o vzdání se nároku na náhradu škody a o uplatnění nároku na náhradu škody.

Tato diplomová práce se zaměřuje na úpravu náhrady škody v občanském právu, tedy podle zákona č. 40/1964 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů. Cílem je

seznámit podrobně s tématem náhrady škody podle platné právní úpravy a současně ukázat návrh nové úpravy náhrady škody v občanském zákoníku. Také na mnoha místech zmiňují případy z judikatury, neboť právě judikatura do jisté míry dotváří právní úpravu obsaženou v právních předpisech.

Rukopis této práce byl uzavřen k 30. 8. 2010.

1. OBECNÝ VÝKLAD O ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU

Naše platná právní úprava občanského práva nedefinuje pojem odpovědnost za škodu. Tento pojem definuje právní teorie různě v závislosti na autorovi právního textu. Názorů na vymezení pojmu právní odpovědnost je tedy celá řada, nejvíce přijímanou koncepcí je dnes teorie odpovědnosti jako sankční povinnosti, která vzniká porušením primární povinnosti.

Úprava odpovědnosti za škodu v občanském právu poskytuje právní ochranu jednak osobním vztahům, zejména zdraví a životu fyzických osob, jednak majetkovým vztahům, zejména vlastnictví. Tuto právní ochranu zabezpečuje úprava odpovědnosti za škodu v občanském právu pomocí:

- Preventivně výchovné funkce
- Reparační, jakož i satisfakční funkce¹

O preventivně výchovné funkci je podán výklad v další kapitole.

Reparační funkce náhrady škody zajišťuje, že poškozenému bude celá škoda způsobená škůdcem plně nahrazena, pokud ke způsobení hmotné škody již došlo. A to buď formou náhrady v penězích (kompenzace) nebo navrácením v předešlý stav (restituce).

V případě satisfakční funkce náhrady škody jde o jednorázové plnění (satisfakci) a použije se v případě škody způsobené na zdraví (za vytrpěnou bolest, za ztížení společenského uplatnění, odškodnění pozůstalých při úmrtí). Z důvodu, že navrácení v předešlý stav není v těchto případech z povahy věci možný.

---

¹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 416.

Dále má náhrada škody i funkci preventivně výchovnou. Avšak nemá náhrada škody v českém právu sankční či represivní funkci.² Ta se vyskytuje v některých zahraničních právních systémech, například v oblastech působení anglosaského práva.

2. ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU PODLE OBČANSKÉHO PRÁVA

Občanskoprávní úprava obsažená v občanském zákoníku zahrnuje jednak obecnou úpravu odpovědnosti za škodu, jednak řadu zvláštních (speciálních) případů odpovědnosti za škodu.

Pokud jde o vzájemný vztah těchto úprav, platí, že obecná občanskoprávní úprava odpovědnosti za škodu se uplatní tehdy, není-li konkrétní případ zvláště upraven občanskoprávní odpovědností za škodu se samostatně stanovenými předpoklady vzniku, rozsahem náhrady škody atd.³

2.1. OBECNÁ ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU

Občanský zákoník upravuje v § 420 a 420a dva obecné (generální) případy odpovědnosti za škodu. Jde o ustanovení obecné, které se použije, pokud danou situaci neupravuje některé ze zvláštních ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu.

V § 420 Obč. Zák. je jako obecná odpovědnost za škodu upravena odpovědnost, která je způsobená porušením právní povinnosti fyzické nebo právnické osoby. K naplnění obecné odpovědnosti fyzické či právnické osoby za škodu způsobenou jinému podle § 420 Obč. Zák. vyžaduje zákon existenci těchto předpokladů: protiprávní úkon, škodu, příčinnou souvislost mezi protiprávním úkonem a škodou a nakonec zavinění. Jsou-li naplněny všechny výše uvedené předpoklady, vznikne bez dalšího

---

² Podle Švestky jen zcela výjimečně sleduje založení odpovědnosti v občanském právu i cíl represivní. Viz. Švestka, J. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Praha: Academia, 1966, str. 38.

³ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 411.

odpovědnost za způsobenou škodu. Tato odpovědnost je odpovědností za zavinění, tedy odpovědnost subjektivní.⁴

K předpokladům vzniku obecné odpovědnosti podle § 420 Obč. Zák. pojednávám podrobněji v další kapitole.

Do obecné odpovědnosti za škodu patří i odpovědnost za škodu způsobenou jiné osobě provozní činností dle § 420a Obč. Zák., která je typem objektivní odpovědnosti, tj. bez ohledu na zavinění a použitelná je od 1. ledna 1992. Díky svému vymezení a předpokladům se však jedná spíše o zvláštní typ odpovědnosti.⁵ Mezi zvláštní typy odpovědnosti ji řadí i návrh nového občanského zákoníku.⁶

Provozní činností je každá soustavně prováděná činnost spojená s provozem právnické či fyzické osoby, a to bez ohledu na to, jde-li o činnost povolenou či nikoliv. Pod právní režim § 420a Obč. Zák. nespádají provozy, kde je odpovědnost za škodu upravena zvlášť (např. provoz dopravních prostředků - § 427 n., provoz zvlášť nebezpečný - § 432, provoz spojený s vnášením, umístováním či odkládáním věcí - § 433). Mezi předpoklady odpovědnosti provozovatele této činnosti patří: existence události vyvolané provozní činností, způsobení škody a příčinná souvislost mezi událostí a vznikem škody. Jedná se o odpovědnost objektivní, vycházející ze zásady, že je to právě provozovatel, kdo má z provozní činnosti užitek a prospěch, takže je přiměřené, aby nesl i riziko škod s touto provozní činností spojené. Této objektivní odpovědnosti se provozovatel provozní činnosti zproští jen tehdy, jestliže škoda byla způsobena neodvratitelnou událostí, která nemá původ v provozu, anebo vlastním jednáním poškozeného. Důkaz o zproštění odpovědnosti spočívá na provozovateli.⁷

2.2. ZVLÁŠTNÍ PŘÍPADY ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU

Občanský zákoník kromě obecné odpovědnosti za škodu upravenou v § 420 a 420a rozeznává zvláštní typy odpovědnosti za škodu:

⁴ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 496.

⁵ Brejcha, A. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu. Praha : Codex Bohemia 2000, str. 67.

⁶ Viz. ustanovení § 2785 návrhu nového občanského zákoníku.

⁷ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 503n.

- Odpovědnost za poškození, ztrátu či zničení věci, jež je předmětem závazku § 421
- Odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, jichž bylo při plnění závazku použito § 421a
- Odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům § 424
- Odpovědnost za škodu způsobenou těmi, kteří nemohou posoudit následky svého jednání § 422 a 423
- Odpovědnost za škodu na vnesených, umístěných nebo odložených věcech § 433 až 437
- Odpovědnost za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku § 427 až 431
- Odpovědnost za škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným § 432

Tyto případy zvláštní odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku, stanovují samostatně podmínky odpovědnosti s ohledem na zvláštní povahu situací, jichž se dotýkají.

Speciální úprava odpovědnosti za škodu je kromě občanského zákoníku i v řadě dalších norem práva soukromého i veřejného.

Obchodní zákoník obsahuje samostatnou právní úpravu odpovědnosti za škodu v § 373 an. Odpovědnost dopadá na případy, kdy je porušena povinnost ze závazkového vztahu podléhajícího obchodnímu zákoníku. Dle § 757 obchodního zákoníku se tato úprava použije i pro odpovědnost za škodu způsobenou porušením jiných povinností, stanovených obchodním zákoníkem, tedy nikoliv plynoucích ze závazku. Pokud obchodní zákoník některé otázky odpovědnosti za škodu neřeší, použije se v souladu s § 1 odstavec 2 obchodního zákoníku subsidiárně zákoník občanský.

Zákoník práce rovněž obsahuje v § 250 an. samostatnou úpravu odpovědnosti za škodu. Občanský zákoník je rovněž pro vztahy upravené zákoníkem práce použitelný subsidiárně. S ohledem na samostatnost a ucelenost úpravy odpovědnosti za škodu v zákoníku práce však bude toto využití jen velmi omezené.⁸

Specifickou úpravu odpovědnosti za škodu pak obsahuje řada dalších zákonů. (např.: zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem veřejné

⁸ Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 660.

moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, zákon č. 59/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku, zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, atd.) Aplikace těchto zákonů má přednost před občanským zákoníkem.⁹

V určitých případech je sice upraven základ odpovědnosti ve zvláštním zákoně, ale další otázky odpovědnosti nikoliv, pak je třeba je řešit podle občanského zákoníku. Jedná se například o způsob a rozsah náhrady škody, společnou odpovědnost či prodlení a další otázky.

3. PŘEDCHÁZENÍ ŠKODÁM

3.1. Obecný výklad

Zásada prevence tvoří jednu ze stěžejních zásad, které ovládají celou oblast úpravy občanskoprávních, a tím i soukromoprávních vztahů a proto se pokusím tento institut podrobně vylíčit.

Zásadu předcházení škodám však v českém právu opodstatněně zdůrazňují i některé další zvláštní právní předpisy. Z nich je třeba upozornit zejména na obchodněprávní úpravu předcházení škodám v obchodněprávních vztazích, právě tak jako na pracovněprávní úpravu předcházení škodám. Povinnosti speciální prevenční povahy jsou rovněž ukládány dalšími zvláštními právními předpisy.¹⁰

Zásada obecné prevence úzce souvisí s dalšími zásadami občanského práva ovládající civilní odpovědnost, jako je zejména zásada právní jistoty, zásada nikomu neškodit, zásada na úkor jiného se bezdůvodně neobohacovat a do určité míry i zásada ochrany dobré víry. Zásada předcházení škodám také navazuje na požadavek chování v souladu s dobrými mravy.

---

⁹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1200.

¹⁰ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 401n.

Občanskoprávní prevence má zásadní význam zejména v souvislosti s úpravou odpovědnosti za škodu; především v této oblasti může účinně přispět k předcházení společensky i právně nežádoucím újmám.

Občanskoprávní prevenci lze chápat ve dvojitým smyslu:

- Obecné povinnosti fyzických a právnických osob odvracet porušování právních povinností, které podle nabytých zkušeností mohou mít za následek vznik škody (tzv. všeobecná občanskoprávní prevence)
- Speciální povinnost k odvracení již určité konkrétní hrozby vzniku škody (tzv. zvláštní – speciální občanskoprávní prevence).¹¹

V návrhu nového občanského zákoníku se navrhuje zúžení prevenční povinnosti. Předně se navrhuje rozlišit prevenční povinnost v souvislosti s nebezpečím vzniku újmy konáním, tedy aktivním postupem jednatelství osoby, která má obecně nastoupit jako bezvýjimečná, a proti tomu případy zvláštní, kdy nebezpečí újmy má svůj základ ve zvlášť upravených situacích.

Úprava obecné prevence je provedena tak, že pokud se subjekt nechová tak, jak to vyžadují okolnosti případu, zvyklosti soukromého života nebo právní předpis, potom jde o škodlivý následek, který z toho vznikl, k jeho tíži a je povinen škodu nahradit. Škodlivý následek vymezuje jako bezdůvodná újma na svobodě, životě, zdraví nebo vlastnictví jiného.¹²

Zvláštní případy, které se pojí s povinností zakročit, jsou vytknuty jako vytvoření nebezpečné situace nebo kontrola nad ní a případ odůvodněný povahou poměru mezi osobami.¹³ Jinak se vyžaduje zakročení jen v případech, kdy lze hrozící újmu snadno odvrátit a kdy následky hrozící újmy zjevně převyšují námahu a úsilí, které je třeba k zákroku vynaložit. Práva a povinnosti zakročujícího i osoby, v jejímž zájmu bylo zakročeno, se posoudí podle ustanovení o nepřikázaném jednatelství.

Doplňeno je ustanovení o škůdcově notifikační povinnosti¹⁴, která má

---

¹¹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1185.

¹² Viz. ustanovení § 2761 návrhu nového občanského zákoníku.

¹³ Viz. ustanovení § 2762 návrhu nového občanského zákoníku.

¹⁴ Viz. ustanovení § 2763 návrhu nového občanského zákoníku.

poškozenému umožnit, aby sám mohl učinit opatření minimalizujícím dopad škodné události do jeho majetkové sféry.¹⁵

3.2. Obecná prevenční povinnost

Obecná (generalní) prevenční povinnost, která je zakotvena v § 415 Obč. Zák., ukládá obecnou právní povinnost každé fyzické či právnické osobě počínat si za konkrétních okolností jednotlivého případu vždy natolik bedlivě a pozorně, aby nedocházelo nejen ke škodám vůbec, nýbrž ani ke zvětšení jejich rozsahu na zdraví, životě a na majetku jiných, jakož i na dalších společenských hodnotách, které představují příroda a životní prostředí.¹⁶ Každý je povinen zachovat takový stupeň bedlivosti a pozornosti, které lze na něm za konkrétních okolností (časových a místních) rozumně požadovat. To v souladu s ustálenou soudní praxí znamená, že nikdo nemá povinnost předvídat neomezeně v budoucnu jakýkoliv možný vznik škody.¹⁷ Tímto se zabýval například i Nejvyššího soudu ČR ve svém rozhodnutí ze dne 25. února 2003, sp. zn. 25 Cdo 618/2001; „Podle ustanovení § 415 občanského zákoníku je každý povinen zachovávat vždy takový stupeň pozornosti, který lze po něm vzhledem ke konkrétní časové a místní situaci rozumně požadovat a který dle objektivního posouzení je způsobilý zabránit či alespoň co nejvíce omezit riziko vzniku škod na životě, zdraví či majetku. Uvedené ustanovení však neukládá povinnost předvídat každý v budoucnu možný vznik škody.“

Každá fyzická či právnická osoba, která v tomto smyslu nerespektuje takto uloženou obecnou právní povinnost jedná v rozporu s objektivním právem neboli chová se protiprávně. Proto tato fyzická či právnická osoba při splnění i dalších předpokladů odpovídá za škodu, která tímto způsobem vznikne. Příkaz neplatí jen pro případné škůdce, ale i pro třetí osobu, která škodu sama nezpůsobí, může však předejít jejímu vzniku. Platí samozřejmě i pro samotného poškozeného. Pokud by totiž poškozený sám

¹⁵ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>, str. 512 – 513.

¹⁶ Ochrana přírody a životního prostředí byla provedena až novelou občanského zákoníku provedenou zákonem číslo 509/1991 Sb, s účinností k 1. 1. 1992.

¹⁷ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 403.

zanedbal všeobecnou prevenční povinnost a v důsledku toho by došlo ke vzniku škody, posoudí se jednání poškozeného podle ustanovení o spoluzavinění podle § 441 Obč. Zák.

Je třeba zdůraznit, že aplikace § 415 Obč. Zák. přichází v úvahu jen tehdy, není-li konkrétní právní úprava, vztahující se na jednání, jehož protiprávnost posuzuje. Pokud postup stanovený právní normou byl dodržen, je aplikace § 415 Obč. Zák. vyloučena. Vždy je třeba posoudit, zda škodlivý výsledek by nebyl nastal i bez tohoto porušení, tedy zda počínání v souladu s prevenční povinností bylo způsobilé škodě, jež vznikla, zabránit.

Použitím § 415 Obč. Zák. se zabývá četná judikatura, která dovozuje v jakých případech se má toto ustanovení použít.¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2004, sp. zn. 25 Cdo 142/2004 uvádí; „*Jestliže právní předpis neurčuje podmínky pro zabezpečení zvířete proti úniku, odpovídá chovatel za škodu, kterou zvíře uniklé na veřejnou komunikaci způsobilo, a to bez ohledu na to, jakou formu prevenčního opatření směřujícího k náležitému dozoru nad svým zvířetem zvolil.*“

V soudním řízení je na poškozeném, který se domáhá náhrady škody, aby prokázal skutkové okolnosti, v jejichž důsledku mu vznikla škoda, jejíž náhradu požaduje. Zda jednání nebo nečinnost žalovaného je porušením jeho povinnosti (zákonné, smluvní či prevenční), je posouzením právním, jež náleží soudu.

3.3. Speciální prevenční povinnost

Úprava odpovědnosti za škodu v občanském právu za účelem posílení preventivní funkce odpovědnosti za škodu stanoví v § 417 Obč. Zák. navíc zvláštní (speciální) prevenční právní povinnost k odvracení škody tomu, komu již v konkrétním případě hrozí, tj. zakročít k odvracení hrozící škody jak na zdraví či životě, anebo majetku, životním prostředí. Hrozbou je třeba rozumět hrozbu reálnou a bezprostřední, nikoli jen vzdálenou. Tato právní povinnost zakročít k odvracení vzniku škody zahrnuje

---

¹⁸ Viz. také R 16/1980, R 15/1983, R 12/1986

i povinnost zakročit ke zmírnění rozsahu škody, která již nastala, a tak již nastalou škodu minimalizovat.¹⁹

Oprávnění zakročit proti hrozící či narůstající škodě není absolutní; dovoleno je jednat pouze takovým způsobem, který je přiměřený okolnostem ohrožení. Kritérium přiměřenosti způsobu zákroku směřujícího k odvracení škody je třeba chápat tak, že je vždy nutno brát zřetel k druhu a intenzitě ohrožení, k situaci, která ohrožením nastala, a k subjektivním možnostem ohroženého. Dalšími měřítky může být i respektování povinnosti nezpůsobit škodu, úcta k dobrým mravům i k sousedskému soužití osob.²⁰

Nesplnění prevenční povinnosti ohroženým nelze podle okolností konkrétního případu vyloučit na jeho straně ani spoluúčast na vzniklé škodě, a tím i spoluodpovědnost podle § 441 Obč. Zák. Nelze tedy vyloučit, že si ohrožený jako pozdější poškozený ponese škodu zčásti, nebo zcela ze svého. Má-li jednání ohroženého proti hrozící škodě zároveň všechny znaky jednání v nutné obraně či jednání v krajní nouzi podle § 418 odstavec 1 a 2 Obč. Zák., neodpovídá ohrožený při nutné obraně za škodu způsobenou při odvracení neoprávněného útoku, právě tak jako za škodu způsobenou při odvracení přímo hrozícího nebezpečí, které sám nevyvolal při krajní nouzi.²¹

V případě vážného ohrožení přiznává občanský zákoník v rámci prevence ohroženému právo domáhat se návrhem na zahájení řízení u soudu, aby ohrožovateli byla uložena povinnost provést určité vhodné opatření k odvracení hrozící škody. Vhodnost a přiměřenost takového opatření bude záviset vždy na okolnostech konkrétního případu. Opatření může spočívat jak v povinnosti zdržet se určitého jednání či určité činnosti (povinnost pasivní), tak přímo v určitém jednání či výkonu, kterým by hrozba vzniklé škody byla odvrácena (povinnost aktivní).²²

Opatření soudu podle § 417 odstavec 2 Obč. Zák. přichází v úvahu jen ve fázi, kdy vážná škoda pouze hrozí. Tam však, kde neoprávněný zásah do chráněných statků byl již vykonán a trvá, může soud uložit povinnost zdržet se dalších konkrétně a přesně

¹⁹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 407.

²⁰ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1191.

²¹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 408.

²² Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1191.

vymezených hrozících zásahů již podle § 126 odstavec 1 Obč. Zák.

Vztah obou ustanovení řeší i judikatura.²³ Například rozhodnutí (R. 65/1972) uvádí; „Žalobou podle ustanovení § 417 občanského zákoníku je možno se domáhat pouze zákazu zásahů, které zatím ještě jen hrozí. Žalobou podle ustanovení § 123 a následujících občanského zákoníku je možno se domáhat v zásadě zákazu zásahů již vykonaných, které trvají nebo dokonce opakovaně hrozí. Ustanovení § 417 občanského zákoníku poskytuje však ochranu pouze proti hrozící škodě, a to škodě vážné, tedy proti hrozící újmě na zdraví nebo majetku, zatímco ustanovení § 126 a následující občanského zákoníku vlastníkovu ochranu proti jakýmkoliv zásahům.“

Pokud by se jednalo o obtěžování souseda nad míru přiměřenou poměrům neboli pokud by se jednalo o již nastalé tzv. podstatné imise, aniž by však toto obtěžování bylo zároveň spojeno s hrozbou závažné škody, je třeba postupovat podle § 127 odstavec 1 Obč. Zák. (ochrana poskytovaná dotčené osobě z titulu sousedských práv).

Soudní ochrany podle § 417 odstavec 1 Obč. Zák. se však nelze s úspěchem domáhat proti úředně povolené činnosti, tj. činnosti na základě pravomocného, resp. vykonatelného rozhodnutí orgánu veřejné správy.

Občanský zákoník poskytuje podle § 419 ohroženému v případě provedení přiměřeného prevenčního zákroku podle § 417 právo na náhradu: nákladů účelně (rozumně) vynaložených v příčinné souvislosti s hrozbou škody a dále škody, kterou při odvracení ohrožení sám utrpěl. Při určování účelně vynaložených nákladů je třeba vycházet z požadavku přiměřenosti zákroku. Obojí, tj. náhradu účelně vynaložených nákladů i náhradu škody, kterou při odvracení ohrožení ohrožený sám utrpěl, však může ohrožený požadovat nejvýše v rozsahu odpovídajícím škodě, která byla zákrokem ohroženého odvrácena. Takto zákonem zvlášť založená práva ohroženého lze uplatnit nejen vůči tomu, kdo zákrok odvracejícího podle § 417 Obč. Zák. vyvolal, nýbrž v případě zejména krajní nouze i vůči tomu, v jehož zájmu bylo ze strany odvracejícího ohrožení preventivně jednáno; na jejich straně by šlo o odpovědnost společnou a nerozdílnou (solidární).²⁴

²³ Viz. také rozsudek NS Cdo 1733/2004

²⁴ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 409n.

4. PŘEDPOKLADY VZNIKU ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU

Ustanovení o odpovědnosti za škodu v občanském zákoníku patří k těm právním institutům, které jsou zásadně dotvářeny jednak teorií, jednak judikaturou. V tomto smyslu občanský zákoník výslovně nestanoví, jaké jsou předpoklady odpovědnosti za škodu; tyto předpoklady jsou definovány teorií a jejich obsah naplňován judikaturou.

Splnění těchto předpokladů má za následek vznik odpovědnostního právního vztahu k náhradě škody s jeho právy a povinnostmi jako zvláštního druhu závazkového právního vztahu. Tyto předpoklady jsou tedy velmi důležité, jelikož by bez jejich naplnění nemohla nastoupit odpovědnost za škodu a z toho důvodu se zaměřím v následující kapitole na jejich podrobné seznámení.

Předpoklady se dělí na předpoklady objektivní a subjektivní povahy. Objektivní povahu má: 1. porušení právní povinnosti, 2. vznik škody, 3. příčinná souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody. Všechny tyto předpoklady prokazuje vždy sám poškozený. Předpokladem subjektivní povahy je zavinění. Zákon jej presumuje ve formě nedbalosti, nevyžaduje-li konkrétní ustanovení jiný stupeň zavinění, je na škůdci, aby případně prokázal, že vznik škody nezavinil (§ 420 odstavec 3 Obč. Zák.).²⁵

Právní teorie rozeznává různé typy odpovědnosti, jedno z nejdůležitějších dělení je na objektivní a subjektivní odpovědnost.

V občanském právu je tedy odpovědnost za škodu založena na principu zavinění neboli tzv. subjektivní odpovědnosti či principu předpokládaného zavinění. Princip předpokládaného zavinění znamená, že poškozený musí v konkrétním případě prokazovat porušení právní povinnosti, dále vznik a výši škody a konečně, že vzniklá škoda a výše jsou s porušením právní povinnosti v příčinné souvislosti. Ve všech těchto směrech spočívá povinnost tvrzení, břemeno tvrzení, důkazní povinnost i důkazní břemeno na poškozeném. Naproti tomu ten, kdo porušením právní povinnosti způsobil jinému škodu v určité výši, tj. škůdce, musí prokázat, že vzniklou škodu v určité výši nezavinil neboli že mu nelze přičíst k tíži ani nevědomou nedbalost. Objektivní odpovědnost dále rozdělujeme na relativní objektivní odpovědnost a absolutní

²⁵ Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha: ASPI a.s., 2009, str. 661.

objektivní odpovědnost. Relativní objektivní odpovědnost umožňuje škůdci, aby se odpovědnosti zprostil, pokud prokáže určitou zákonem stanovenou okolnost (existují zde liberační důvody). V případě absolutní objektivní odpovědnosti se nepřipouští škůdci možnost zprostit se odpovědnosti za žádných okolností.

V některých zvlášť stanovených případech občanské právo spojuje z různých právněpolitických důvodů vznik odpovědnosti za škodu pouze s existencí předpokladů objektivní povahy, konkrétně buď jen s porušením právní povinnosti, či většinou jen se zákonem kvalifikovanou událostí spojenou s určitou zvlášť rizikovou činností, při které i při vynaložení veškeré odborné péči, tj. i bez zaviněného protiprávního úkonu škůdce, dochází ke zvýšené možnosti a pravděpodobnosti vzniku závažných škod. Proto je tato odpovědnost označována přiléhavě jako tzv. objektivní odpovědnost, popř. jako odpovědnost bez zavinění. V určitých případech se lze ze zvlášť (speciálně) stanovených důvodů této přísně objektivní odpovědnosti zprostit (liberovat). To je rovněž namístě, neboť výlučná a úplná odpovědnost v těchto případech za veškerá rizika by byla pro příslušný odpovědný subjekt neúnosně tíživá.²⁶

4.1. Porušení právní povinnosti

Základním předpokladem odpovědnosti za škodu je porušení právní povinnosti nebo zákonem kvalifikovaná událost.

Porušení právní povinnosti, tedy protiprávnost úkonu je dána v jeho rozporu s objektivním právem, jedná se tedy o objektivní stav.²⁷ Nezáleží tedy na úmyslu či nedbalosti a není ani důležité o jaké normy právního řádu se jedná. Občanský zákoník tak vychází z koncepce tzv. generálního deliktu, každé protiprávní jednání může být při splnění dalších předpokladů deliktem.²⁸ Pojetí tzv. generálního deliktu je například také v právu rakouském nebo francouzském, naproti tomu angloamerické právo zná řadu jednotlivých zvláštních deliktů.

Protiprávní úkon se skládá z samotné protiprávnosti a z úkonu. Právní teorie

²⁶ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 419n.

²⁷ Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha: ASPI, 2003, s. 191.

²⁸ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1203.

vykládá úkon jako projev lidské vůle navenek, který spočívá buď v jednání nebo opomenutí. Nejedná se, ale o jakékoliv opomenutí, ale pouze takové, kdy osoba odpovědná za škodu byla povinna jednat. Má-li se jednat o projev vůle, nemůže porušení právní povinnosti spočívat v lidském jednání mimovolním (například pohyby nebo mluvení ve spánku, šok atd.), popřípadě na vůli nezávislé události.

Aby mohl být úkon protiprávní, je třeba porušení právní povinnosti, která byla škůdci uložena. Přitom není rozhodné, vyplývá-li porušení právní povinnosti ze smlouvy nebo jde-li o porušení právní povinnosti, která je založena zákonem. Není rozhodné, o jaké předpisy objektivního práva, případně jakého právního odvětví, jde (například předpisy práva občanského, správního či trestního). Protiprávnost úkonu je dána také tam, kde tento úkon právní předpisy přímo neporušuje, ale kde právní předpisy obchází. Protiprávnost může být pouze výsledkem činnosti lidí, nemůže tedy existovat protiprávní úkon zvířete nebo protiprávní úkon vzniklý působením přírodních sil.

Jak jsem již uvedla výše, porušení právní povinnosti jako předpoklad občanskoprávní odpovědnosti se nepresumuje nýbrž musí být poškozeným prokázáno. Poškozený tedy prokazuje skutkové okolnosti, které poté po právní stránce hodnotí soud.

Zákonem kvalifikovaná událost vyvolávající škodu hraje v občanském právu zvláštní úlohu u objektivní odpovědnosti za škodu. Jde zejména o případy škody způsobené provozní činností (§ 420a), provozem dopravních prostředků (§427 n.), provozem zvláště nebezpečným (§ 432), aj. Ve všech takových případech se s ohledem na zajištění účinné ochrany poškozených stává již sama zákonem kvalifikovaná událost, která vyvolává škodu při uskutečňování určité objektivně rizikové (nebezpečné) činnosti dostatečným právním důvodem vzniku odpovědnosti v občanském právu.²⁹

V návrhu nového občanského zákoníku se rozlišuje porušení zákonné povinnosti a smluvní povinnosti. Rozdíly mezi smluvní a mimosmluvní povinností k náhradě škody jsou zejména v tom, že se pro vznik povinnosti nahradit škodu porušením smlouvy nevyžaduje zavinění a že rozsah náhrady škody podmiňuje její předvídatelnost.³⁰ Škůdce nemá možnost prokázat, že škodu nezavinil (exkulповat se),

²⁹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 436.

³⁰ Viz. ustanovení § 2774 návrhu nového občanského zákoníku.

ale může pouze prokázat, že mu ve splnění povinnosti zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli (liberovat se). Vznik povinnosti k náhradě škody způsobené porušením povinnosti stanovené přímo zákonem se stejně jako v současném občanském zákoníku spojuje se zaviněným porušením takové povinnosti.³¹ Požadavek na zavinění se přitom, rozdílně od stávající úpravy, vytýká přímo jako podmínka vzniku povinnosti nahradit škodu, nikoli až jako exkulpační důvod.³²

4.1.1. Okolnosti vylučující protiprávnost

Vzhledem k tomu, že protiprávním úkonem je úkon, resp. činnost, která je v rozporu s objektivním právem, je z toho třeba důsledně dovozovat, že protiprávním nemůže být takový úkon či taková činnost, které objektivní právo dovoluje, či dokonce přikazuje provést, neboli kdy lze říci, že jsou ospravedlnitelné. To platí i tehdy, jestliže se takovým úkonem či takovou činností se škodlivými účinky zasahuje do jinak chráněných osobních či majetkových zájmů fyzické či právnické osoby. V těchto případech se jedná o okolnosti vylučující protiprávnost.³³

Mezi okolnosti vylučující protiprávnost patří: plnění povinnosti, výkon práva, jednání v nutné obraně, jednání v krajní nouzi, souhlas poškozeného a svépomoc. V občanském zákoníku jsou výslovně zakotveny pouze: krajní nouze, nutná obrana a svépomoc, ostatní okolnosti vylučující protiprávnost jsou dovozovány právní teorií a soudní praxí.

Návrh nového občanského zákoníku upravuje podobně okolnosti vylučující protiprávnost. Instituty krajní nouze a nutné obrany jsou v něm rozvedeny více podrobněji. U nutné obrany se vyžaduje přiměřenost v případě, že je zjevné, že napadenému hrozí jen nepatrná újma. Míra hrozící újmy musí být posouzena vzhledem k poměrům napadeného.³⁴ Při posouzení, zda někdo jednal v nutné obraně, anebo v krajní nouzi, se přihlédne i k omluvitelnému vzrušení mysli toho, kdo odvracel útok

³¹ Viz. ustanovení § 2771 návrhu nového občanského zákoníku.

³² Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>, str. 516 - 517

³³ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 428.

³⁴ Viz. ustanovení § 2766 návrhu nového občanského zákoníku.

nebo jiné nebezpečí.³⁵

Škoda způsobená úmyslným porušením dobrých mravů se bude řadit do obecné odpovědnosti za škodu na rozdíl od současného občanského zákoníku, který toto jednání řadí mezi zvláštní druhy odpovědnosti.³⁶ Způsobí-li škůdce škodu úmyslným porušením dobrých mravů při výkonu svého práva, je povinen k její náhradě, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného.³⁷

Plnění povinnosti

Dojde-li ke vzniku škody v rámci plnění právem uložených nebo uznaných povinností, nevzniká odpovědnost za takovou škodu. Povinnost něco konat plyne zpravidla z objektivního práva, možné je však i plnění povinností vyplývajících ze smlouvy. Tradičně jsou povinnosti zakotveny ve veřejnoprávních odvětvích (správním právu, právu trestním, procesních předpisech atd.), v menší míře je možné nalézt povinnosti i v právu občanském, pracovním či rodinném.

Plnění povinností je zpravidla spojeno s výkonem určité profese. V mnoha případech se výkon povinností v rámci určité profese kryje s výkonem pravomoci. I na tyto případy můžeme pohlížet jako na výkon určité povinnosti, ke které je ze zákona povinen určený orgán při výkonu veřejné moci, respektive fyzické osoby, za něj navenek jednající (policisté, vojáci, soudci, státní zástupci atd.). Zvláštní formou plnění povinností je i plnění příkazu, respektive rozkazu.³⁸

Výkon subjektivního práva

Každý, kdo má nějaké právo, je oprávněn ho vykonávat; může se dokonce domáhat jeho realizace příslušnými orgány, zejména soudy. Pokud při výkonu práva způsobí jinému subjektu majetkovou újmu, není povinen ji hradit. Výkon práva musí

---

³⁵ Viz. ustanovení § 2768 návrhu nového občanského zákoníku.

³⁶ Viz. ustanovení § 2770 návrhu nového občanského zákoníku.

³⁷ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>, str. 513 – 514.

³⁸ Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. + II. Díl. Praha: ASPI a.s., 2009, str 663.

být v souladu s určitými pravidly, které občanský zákoník vyjádřil v ustanovení § 3 (podle kterého nesmí výkon práva bez právního důvodu, zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy). Při výkonu práva v rozporu s uvedenými zásadami může dojít k odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům podle § 424 Obč. Zák.³⁹

Může také dojít ke střetu dvou různých protichůdných a neslučitelných práv, pak je třeba výkon těchto práv podřídít použitelným kolizním normám řešícím tyto situace a v případě jejich neexistence provést náležitý výklad vykonávaných práv a zhodnotit, které z nich se upřednostní. V těchto případech hraje důležitou roli soudní judikatura.

Jednání v nutné obraně

Zákonnými předpoklady jednání v nutné obraně, je hrozící nebo trvajícím útok, přiměřenost obrany povaze a nebezpečí útoku a protiprávnost hrozícího útoku, které jsou zakotveny v § 418 odstavci 2 Obč. Zák.

Útok musí být veden ze strany fyzické nebo právnické osoby; nemůže tedy jít např. o útok ze strany zvířete. Protiprávní útok na chráněné občanskoprávní vztahy musí přímo hrozit či trvat. Obrana nesmí být zcela zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku, také nesmí ze strany toho, kdo odvracel útok, dojít potom rovněž k přechodu do útoku (excesu), přičemž dojde ke škodě. Obrana toho, kdo je napaden útokem, se nemusí omezovat pouze na tzv. pasivní obranu, nýbrž může být i aktivní, nepřekročí-li podmínky nutné obrany. Nutnou obranou by mělo být především zabráněno škodě, ale může při ní dojít někdy i ke stejné škodě, nebo dokonce (byť výjimečně) k větší škodě. Nejde o protiprávní úkon, jde-li o jednání úřední osoby při výkonu její pravomoci anebo o útok se souhlasem poškozeného. Subjektem nutné obrany je každý, kdo je útokem ohrožen.

---

³⁹ Pokorný, M.; Hochman, J., Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. aktualizované a doplněné vydání. Linde Praha, a.s, 2008, str.15.

Jednání v krajní nouzi.

Zákonnými předpoklady k tomu, aby jednání někoho mohlo být označeno jako jednání v krajní nouzi, jsou: bezprostředně hrozící nebezpečí, které jednající sám nevyvolal a které nebylo možné odvrátit jinak, přičemž následek, který byl způsoben jednáním (zákrokem), nebyl zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Tyto podmínky jsou uvedeny v § 418 odstavci 1 Obč. Zák.

Stav krajní nouze může být vyvolán především přírodní událostí (záplavou nebo sněhovou lavinou), nevyvolaným útokem zvířete anebo i aktivním jednáním člověka. V právní úpravě je tu vyjádřena i zásada subsidiarity jednání v krajní nouzi, tj. že nebylo možné odvrátit nebezpečí jinak (a to např. i útekem). Předmětem ochrany je osoba i majetek osoby jednající v krajní nouzi, ale také osoba nebo majetek jiné fyzické osoby, majetek právnické osoby anebo majetek státu. Hodnocení závažnosti způsobeného následku musí vycházet z konkrétní situace. Oprávnění odvrátit hrozící nebezpečí náleží každému subjektu.

Ten, kdo jednal v krajní nouzi, je zproštěn povinnosti nahradit způsobenou škodu; ten, kdo vyvolal uvedený stav, bude odpovídat nejen za škodu způsobenou vyvolaným nebezpečím, ale také za škodu, jež byla způsobena při odvracení hrozícího nebezpečí.⁴⁰

Svolení poškozeného

Protiprávnost chování je vyloučena i tam, kde se jednání, jimž byla způsobena škoda, stalo se svolením postiženého. Svolení poškozeného nemusí být výslovné; stačí i svolení dané jiným způsobem, avšak nevzbuzujícím pochybnost o tom, co jím chtěl poškozený projevit.

Svolení se musí týkat zásahu do takových subjektivních práv poškozeného, o nichž mu právní řád dovoluje svobodně rozhodovat, musí být dáno osobou způsobilou

---

⁴⁰ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1195.

k právník úkonům a i jinak musí splňovat všechny náležitosti právních úkonů a musí být dán ještě před vznikem škody.⁴¹

Svépomoc

Obecně je upravena v § 6 Obč. Zák. Svépomocně lze zásadně jednat jen v případě, není-li možné dovolat se ochrany státní mocí. V ochraně subjektivních práv představuje určitou krajní možnost, ke které se má přistupovat jen výjimečně a v poslední řadě.

Svépomoc můžeme chápat v užším a širším pojetí. V širším v sobě svépomoc zahrnuje všechny případy oprávněné ochrany subjektivních práv vlastní mocí. Vedle případů svépomocného jednání podle § 6 Obč. Zák. půjde zejména o krajní nouzi a nutnou obranu (§ 418), dále například o výkon zadržovacího práva (§ 175 an., § 672 odstavec 2) nebo právo odstraňovat porosty a převisy (§ 127 odst. 1). V užším pojetí svépomoc zahrnuje jen § 6 Obč. Zák.⁴²

Zásah do práva, proti němuž je svépomocí užito, musí být neoprávněný; musí bezprostředně hrozit; odvracení musí provést samotný poškozený, a to přiměřeným způsobem.

4.2. Škoda

Vznik škody je druhým nezbytným předpokladem vzniku odpovědnostního vztahu. Nevznikne-li z protiprávního jednání (události) škoda, není zde nic, zač by se mělo odpovídat. Občanský zákoník definici škody neobsahuje, tato absence je však ustáleně nahrazena výkladem judikatury a právní nauky. Velmi dobrou definici škody nalezneme v rozhodnutí NS (R 55/1977) ; *Škoda jako kategorie občanského práva se chápe jako újma, která nastala a projevuje se v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, to je penězi, a je tedy, nedochází-li*

⁴¹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 435.

⁴² Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 665.

k naturální restituci, napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutím peněz. V souladu s tímto rozhodnutím můžeme tedy škodu definovat jako majetkovou újmu, kterou lze objektivně vyčíslit v penězích. Újmou se tedy rozumí škodlivý následek spočívající v porušení, či ohrožení právem chráněných hodnot, vztahů a zájmů.

Povaha samotné újmy spočívá buď v reálném zmenšení existujícího majetku (skutečná škoda), nebo v jeho nezvětšení, ačkoliv je bylo možné očekávat (ušlý zisk). Do rozsahu škody jsou řazeny i náklady spojené s vyčíslením a odstraněním škody.⁴³

Za skutečnou škodu se považuje majetková újma vyjádřená v penězích, která spočívá v důsledku protiprávního úkonu, resp. škodní události ve zničení, ztrátě, zmenšení, snížení či jiném znehodnocení již existujícího majetku poškozeného (jeho věci či jeho jiných práv, jakož i hodnot ocenitelných penězi, jako jsou pohledávky, duševní vlastnictví, aj.), a jež představuje majetkové hodnoty nezbytné k uvedení věci v předešlý stav.

Ušlým ziskem se rozumí majetková újma vyjádřitelná v penězích, která na rozdíl od skutečné škody spočívá v tom, že v důsledku protiprávního úkonu, resp. škodní události, nedošlo k rozmnožení majetku poškozeného, které poškozený mohl odůvodněně, tj. doložitelným způsobem, očekávat se zřetelem k obvyklému chodu věci.

V určitých případech mohou poškozenému vzniknout oba druhy škod, někdy pouze skutečná škoda, jindy pouze ušlý zisk. Oba druhy škody jsou totiž na sobě nezávislé, takže existence jedné z nich není podmínkou vzniku druhé.⁴⁴ Vzniknou-li v určitém případě poškozenému oba druhy škody, je teprve náhrada obou v souladu s výše zmíněnou zásadou plné náhrady.⁴⁵

Občanský zákoník rozlišuje škodu na věci, tedy na majetku a škodu na zdraví, popřípadě na životě. V případě škody na věci, popřípadě na majetku, se nahrazuje jednak skutečná škoda, jednak ušlý zisk. U škody na zdraví občanský zákoník vedle náhrady majetkové újmy upravuje jako součást celkového odškodnění i právo na peněžitou satisfakci nemajetkové újmy, konkrétně náhradu za bolest, za ztížené společenské uplatnění a za úmrtí. Nemajetkové újmy zásadně povahu škody nemají.

---

⁴³ Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 667.

⁴⁴ Srov. rozsudek NS ČR II Odoň 15/1996

⁴⁵ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 438 - 439.

Některé nemajetkové újmy však tvoří součást náhrady škody na základě výslovného ustanovení zákona (bolestné a ztížení společenského uplatnění).⁴⁶

Okamžik vzniku škody má význam z hlediska možnosti uplatnit nárok u soudu i z hlediska promlčení. Vznik škody a její rozsah musí být prokázán poškozeným. Běh subjektivní promlčecí doby nemůže začít dřív, než škoda vůbec vznikla.⁴⁷ Promlčení se dále věnuji v samostatné kapitole.

Návrh nového občanského zákoníku chápe pojem škody v širším smyslu a rozumí jím jak majetkovou újmu, tak nemajetkovou újmu. Osnova sice vychází nadále z koncepce, že se zásadně hradí majetková újma (škoda), zatímco nemajetková újma jen v případech zvláště dále stanovených, ale případy, kdy poškozenému vznikne právo na náhradu nemajetkové újmy, jsou pojaty dosti široce.⁴⁸ Obecné předpoklady vzniku povinnosti hradit škodu však mají platit i pro vznik povinnosti odčinit nemajetkovou újmu.⁴⁹

Škodou se v této práci zabývám také v kapitole o způsobu a rozsahu náhrady škody.

4.3. Příčinná souvislost

Třetím předpokladem občanskoprávní odpovědnosti za škodu je objektivní existence příčinné souvislosti (kauzálního nexu) mezi porušením právní povinnosti (protiprávním úkonem) jako příčinou a škodou včetně jejího rozsahu jako následkem. Existence příčinné souvislosti je nezbytná bez ohledu na to, zda jde o odpovědnost založenou na zavinění či o odpovědnost objektivní.⁵⁰

Občanský zákoník příčinnou souvislost opět nedefinuje a její vymezení je tedy také ponecháno právní teorii a soudní praxi. Byla vytvořena řada teorií, které pojem příčinné souvislosti objasňují. Zaměřím se na dvě nejvýznamnější teorie. První je teorie

---

⁴⁶ Pokorný, M.; Hochman, J., *Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním*. 3. aktualizované a doplněné vydání. Linde Praha, a.s., 2008, str.18.

⁴⁷ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1205.

⁴⁸ Viz. ustanovení § 2755 návrhu nového občanského zákoníku

⁴⁹ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>, str. 510.

⁵⁰ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1205.

podmínky, která se uplatňuje především v oblasti trestního práva. Podle této teorie je protiprávních úkonů více a všechny jsou si rovny v tom, že by bez žádného z nich škoda nenastala. Druhá je teorie adekvátní příčinné souvislosti uplatňující se v občanském právu. Podle této teorie je škoda v konkrétním případě způsobena protiprávním úkonem nebo zákonem kvalifikovanou zvláštní škodní událostí tehdy, jestliže protiprávní úkon nebo kvalifikovaná škodní událost jsou nejen podmínkami určité škody, nýbrž mají-li zároveň podle obvyklého (přirozeného) chodu věcí i podle obecné zkušenosti zpravidla – typicky (generálně) za následek způsobení této škody.

Ke vzniku odpovědnosti za škodu nestačí pouhá pravděpodobnost či domněnka existence příčinné souvislosti. Existence příčinné souvislosti musí být vždy bezpečně prokázána. To vyplývá i z následujícího rozhodnutí (R 21/1992); *Příčinná souvislost mezi zaviněným protiprávním jednáním žalovaného a vznikem škody na zdraví musí být bezpečně prokázána. Nestačí tu pouhá pravděpodobnost. Nelze ji však vylučovat jen z toho důvodu, že protiprávní jednání škůdce dovršilo již stávající nepříznivý zdravotní stav poškozeného.*

Rovněž škodlivý následek nemusí vzniknout jen z jedné příčiny, ale z více příčin. V takovém případě je pak třeba rozlišovat důležitost těchto příčin. Jejich význam nebude zřejmě pro způsobení škody u každé z nich stejný a tím se vyjádří různá míra účasti na způsobení škody.

Je-li však jednou z příčin vzniku škody či jejího rozsahu i jednání poškozeného, škůdce v tomto rozsahu za škodu neodpovídá, jelikož právě v tomto rozsahu je vyloučena jeho příčinná souvislost (použije se ustanovení § 441 Obč. Zák. o spoluodpovědnosti poškozeného).

Důkazní povinnost ohledně protiprávního úkonu i příčinné souvislosti má poškozený. Otázka příčinné souvislosti mezi určitým protiprávním úkonem a konkrétní škodou je otázkou skutkovou; soud zjišťuje její existenci. Vyřešení této otázky nelze uložit znalci; ten může poskytnout jen odborné podklady, z nichž soud při zjišťování skutkového stavu věci vychází.⁵¹

I návrh nového občanského zákoníku ponechává vymezení příčinné souvislosti právní teorii a soudní praxi.

---

⁵¹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1206.

4.4. Zavinění

Posledním předpokladem odpovědnosti za škodu je zavinění, které představuje subjektivní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu. Jde o náležitost, která je obligatorní jen v některých případech. Tam kde zákon nepředvídá zavinění jako předpoklad vzniku odpovědnosti, může i nemusí být dáno. Přítomnost zavinění v takových případech není pro vznik povinnosti nahradit škodu rozhodná.

Pojem zavinění však v občanském zákoníku není definován a je ponechán opět právní teorii a soudní praxi. Zaviněním obecně rozumíme psychický (vnitřní) vztah škůdce ke skutečnostem, které tvoří předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu, tedy k protiprávnímu jednání, vzniku škody a příčinné souvislosti. Zavinění jakožto vztah psychický je možné zkoumat jen u fyzické osoby. Nutnou podmínkou pro zkoumání zavinění je přítomnost delikttní způsobilosti. Není-li osoba delikttně způsobilá, odpovědnostní vztah vázaný na zavinění vůbec nevznikne.⁵²

Zavinění je založeno na spojení prvku vědění (spočívajícího ve vědomosti) a prvku vůle (spočívající nejen ve chtění, nýbrž i ve srozumění). Na různém utváření prvků vědění a vůle jsou založeny různé formy a stupně zavinění, konkrétně úmysl a nedbalost. Jak u úmyslného, tak u nedbalostního zavinění se rozlišují dva stupně (druhy), a to úmysl přímý a nepřímý a nedbalost vědomá a nevědomá;

- Úmysl přímý, kdy jednající věděl, že škodu způsobí, resp. věděl, že ji může způsobit, a chtěl ji způsobit.
- Úmysl nepřímý, kdy jednající věděl, že může škodu způsobit, a pro případ, že ji způsobí, s tím byl srozuměn.
- Nedbalost vědomá, kdy sice jednající nechtěl škodu způsobit ani nebyl s jejím vznikem srozuměn, věděl však, že ji způsobit může, přičemž bez přiměřených důvodů spoléhal, že ji nezpůsobí.
- Nedbalost nevědomá, kdy jednající sice nechtěl škodu způsobit ani nebyl s jejím vznikem srozuměn a ani nevěděl, že ji může způsobit, avšak vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům o tom vědět měl a mohl.⁵³

⁵² Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 673.

⁵³ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 453 - 456.

Občanský zákoník v § 420 odstavec 3 zavádí presumpci zavinění. Ten, kdo se chce odpovědnosti zprostit, musí sám prokázat, že škodu nezavinil. Bez bližšího určení přímo v zákoně se má za to, že předvídáno je zavinění pouze v nejlehčím stupni, tedy v nevědomé nedbalosti. V tomto rozsahu nemusí poškozený prokazovat, že škoda byla zaviněna, naopak škůdce, pokud se chce odpovědnosti zprostit, je zatížen důkazním břemenem a břemenem tvrzení ohledně skutečnosti svědčících o tom, že škodu, ani ve formě nevědomé nedbalosti, nezavinil. Závažnější formy zavinění musí prokázat ten, kdo se jí dovolává, tedy poškozený.⁵⁴

Vzniklou škodu, kterou nelze nikomu zaviněně přičíst označujeme za náhodu. Může se jednat o náhodu prostou nebo neodvratitelnou, která bývá označována jako vyšší moc. Za náhodu se obecně neodpovídá, s výjimkou některých případů objektivní odpovědnosti, a nahodilá škoda zásadně postihuje vlastníka věci.

Návrh nového občanského zákoníku nově jako předpoklad nároku na náhradu škody vzniklé z porušení smluvní povinnosti nevyžaduje zavinění škůdce.⁵⁵ Při porušení zákonné povinnosti je stále presumováno zavinění z nedbalosti.⁵⁶ Také výslovně zakotvuje odpovědnost za škodu způsobenou náhodou. Tuto škodu nahradí ten, kdo dal ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že porušil příkaz nebo poškodil zařízení, které má nahodilé škodě zabránit.⁵⁷ Ustanovení o povinnosti nahradit škodu způsobenou náhodou v platné úpravě chybělo a právní praxe musela dosud vycházet z obecné zásady, že škodu způsobenou náhodou nese vlastník.⁵⁸

5. SUBJEKTY ODPOVĚDNOSTI ZA ŠKODU

Subjekty občanskoprávní odpovědnosti za škodu jsou fyzické osoby, právnické osoby a stát či vyšší územní samosprávné celky.

---

⁵⁴ Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 674.

⁵⁵ Viz. ustanovení § 2774 návrhu nového občanského zákoníku.

⁵⁶ Viz. ustanovení § 2772 návrhu nového občanského zákoníku.

⁵⁷ Viz. ustanovení § 2765 návrhu nového občanského zákoníku.

⁵⁸ Důvodová zpráva k návrhu nového občanského zákoníku, <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>, str. 513.

5.1 Fyzické osoby

Tam, kde odpovědnost za škodu vyžaduje zavinění, je třeba, aby fyzická osoba byla k zavinění způsobilá, tedy mít takzvanou deliktní způsobilost, pro kterou je třeba psychická způsobilost rozumová i volní. Soud posoudí vždy v každém jednotlivém případě zvlášť je-li určitá fyzická osoba způsobilá k zavinění, přihlíží přitom ke všem okolnostem (v případě nutnosti si může vyžádat znalecky posudek).

Občanský zákoník v § 422 váže existenci způsobilosti k zavinění na splnění dvou předpokladů. Je jím jednak dosažení zletilosti a dále předpoklad, že není fyzická osoba postižena duševní poruchou, která by u ní v době způsobení škody uplatnění rozumové či volní vyspělosti vylučovala. Zletilost se nabývá dovršením osmnáctého roku věku, výjimečně uzavřením manželství.

Za určitých podmínek však občanské právo přiznává způsobilost k zavinění i nezletilé fyzické osobě, právě tak jako fyzické osobě, která je postižena duševní poruchou. Podle § 422 Obč. Zák. je tomu tak tehdy, jestliže tyto fyzické osoby jsou v konkrétním případě s přihlédnutím k věku, popř. charakteru duševní poruchy, jakož i k povaze způsobené škody, schopny v době způsobení této škody posoudit následky svého jednání a zároveň je určovat a ovládat.

Jiná je situace tam, kde se fyzická osoba do stavu přechodné duševní poruchy, kdy není schopna rozpoznat následky svého jednání anebo je ovládat, přivede sama z vlastní viny. V těchto případech se vychází z toho, že odpovědnost fyzické osoby za takto způsobenou škodu se odvozuje již z jejího předcházejícího zavinění. (zejména případy škod způsobených fyzickou osobou ve stavu opilosti, ve stavu vyvolaném požitím drogy atd.).

Je-li odpovědnost fyzické osoby založena na objektivním principu, není ke vzniku tohoto druhu odpovědnosti vůbec třeba, aby fyzická osoba byla zároveň způsobilá k zavinění. V takovém případě může proto odpovídat za způsobenou škodu i nezletilá fyzická osoba, právě tak jako fyzická osoba postižená duševní poruchou.⁵⁹

---

⁵⁹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 462 - 464.

5.2. Právnícké osoby

Platný občanský zákoník počítá rovněž se zaviněním právníckých osob. Zavinění představuje složitý teoretický i praktický problém. Složitost spočívá v tom, že zavinění i v občanském právu svou podstatou představuje psychický vztah škůdce k vlastnímu protiprávnímu úkonu, jakož i ke škodě, která z tohoto protiprávního úkonu v příčinném vztahu vznikla. Tento psychický vztah však z povahy věci nelze zkoumat přímo u samotné právnícké osoby, nýbrž pouze u fyzických osob, jejichž prostřednictvím právnícká osoba svým jménem činí právní úkony.

Pokud za právníckou osobu jedná jejím jménem její statutární orgán a při tomto jednání způsobí někomu jinému škodu, považuje se takto způsobená škoda za škodu způsobenou jejím vlastním zaviněným protiprávním úkonem.

Pokud za právníckou osobu jedná jejím jménem zástupce, konkrétně její zaměstnanec či člen, popř. i další osoby, pak za škodu způsobenou zaviněným protiprávním úkonem těchto osob odpovídá rovněž právnícká osoba, avšak jen za podmínek, že škoda byla způsobena těmito osobami a dále že k této škodě došlo při činnosti právnícké osoby. V těchto případech jde o odpovědnost právnícké osoby za škodu způsobenou někým jiným.

Jiné osoby, tj. zaměstnanci či členové právnícké osoby, resp. další osoby použité právníckou osobou při její činnosti samy vůči poškozeným za způsobenou škodu neodpovídají. Jejich vnitřní odpovědnost vůči právnícké osobě se řeší buď podle pracovněprávních předpisů či použitím regresního ustanovení § 440 občanského zákoníku.

I právnícká osoba se může zprostit odpovědnosti za škodu jen tehdy, prokáže-li, že protiprávně způsobenou škodu nezavinila, neboli jestliže se vyviní. Způsobilost právnícké osoby k zavinění vzniká již dnem vzniku právnícké osoby.⁶⁰

⁶⁰ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 465 – 466.

5. 3. Stát či vyšší samosprávné celky v samostatné působnosti

Odpovědnost státu i územního samosprávného celku, tedy obce či kraje v samostatné působnosti za škodu způsobenou v občanskoprávních vztazích se posuzuje stejně jako odpovědnost každé jiné právnické osoby.

Jde-li však o škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem neboli kde stát a územní samosprávné celky v samostatné působnosti vystupují jako nositelé veřejné moci při jejím uplatňování, odpovídají stát i územní samosprávné celky v samostatné působnosti za škodu jen za splnění specifických předpokladů stanovených zvláštním zákonem č. 82/1998 Sb., Jejich odpovědnost je přísnou objektivní odpovědností, které se nelze zprostit žádným z liberačních důvodů.⁶¹

6. SPOLEČNÁ ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU A SPOLUZAVINĚNÍ POŠKOZENÉHO

6.1. Společná odpovědnost více škůdců

Společná odpovědnost více škůdců je upravena v § 438 až 440 Obč. Zák. a použije se tehdy byla-li jedna a táž škoda způsobena více škůdci (rozumí se nejméně dvěma) společně a v příčinné souvislosti. Není rozhodné, zda jedna a táž škoda vznikla společnou (vzájemně koordinovanou) kumulativní činností více škůdců anebo činností více škůdců na sobě vzájemně nezávislou, která však souběžně vedla ke vzniku jedné a téže škody. Samozřejmým předpokladem je vztah příčinné souvislosti mezi jednáním (či opomenutím) každého z nich a škodlivým následkem, za nějž je požadována náhrada. Cílem tohoto institutu je prohloubit odpovědnost jednotlivců za společné protiprávní jednání a zabezpečit co nejvíce ochranu práv poškozeného.

Společná odpovědnost za škodu platí i při souběhu úmyslného zavinění na straně jednoho ze škůdců se zaviněním nedbalostním u druhého. Při takovémto souběhu je

---

⁶¹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 467.

třeba řešit vzájemný vztah mezi škůdci mírou zavinění každého z nich vzhledem k celku. Tímto se zabývá i následující rozhodnutí (R III/1967); „*Společná odpovědnost vzniká nejen tam, kde na straně škůdců jde o úmyslné spoluzavinění či spoluzavinění z nedbalosti, nýbrž i tam, kde u jednoho škůdce půjde o úmyslné způsobení škody a u druhého o způsobení škody z nedbalosti. V takovýchto případech bude soud při rozvrhu rozsahu škody podle § 438 odstavce 1 občanského zákoníku přihlížet k tomu, který ze škůdců jednal úmyslně a který z vědomé nebo nevědomé nedbalosti, v rámci toho pak ke stupni jednotlivé formy zavinění, aby ve svém rozhodnutí mohl co nejspravedlivěji a z hlediska výchovného co nejúčinněji určit podíly připadající na jednotlivé škůdce. Při rozvrhu škody mezi škůdce nelze vyloučit ani případy, kdy například nedbalost jednoho ze škůdců bude takové míry a povahy, že vzhledem k závažnosti a intenzitě míry a povahy zavinění ostatních škůdců nedojde při rozvrhu škody vůbec k jeho určení.*“

U společně způsobené škody více škůdci rozlišujeme formu spoluzavinění a formu souběžného zavinění. Při spoluzavinění má každý škůdce vnitřní psychický vztah nejen k jednání svému ale i k jednání škůdců ostatních, také i k dalším pojmovým znakům odpovědnosti za škodu, tedy protiprávnímu úkonu a škodě. Při souběžném zavinění více škůdci zavinění jednoho škůdce nezahrnuje zavinění škůdců ostatních. Jedná se o situace, kdy více škůdců najednou a nezávisle na sobě způsobí jedinou škodu.

Občanský zákoník zná odpovědnost více škůdců ve dvou formách, a to odpovědnost solidární a odpovědnost dělenou. Obecně je vysloven princip odpovědnosti solidární (předchozí právní úprava byla založena na zásadě dělené odpovědnosti⁶²) a nerozhoduje, zda odpovědnými osobami jsou fyzické, nebo právnické osoby, anebo fyzická osoba s právnickou osobou.

Společná odpovědnost více škůdců je solidární odpovědností, pouze v odůvodněných případech může soud rozhodnout, že ti, kteří škodu způsobili, odpovídají za ni podle své účasti na způsobení škody. Soud musí toto své rozhodnutí vždy řádně zdůvodnit. Podle § 438 Obč. Zák. je tedy úprava společné a nerozdílné odpovědnosti za škodu zásadou, zatímco tzv. dělená náhrada škody je výjimkou⁶³. Jak vyplývá i z judikatury (R 50/1985); „*Podle ustanovení § 438 občanského zákoníku (novelizovaného zákonem číslo 131/1982 Sb.) je úprava společné a nerozdílné odpovědnosti za škodu zásadou a takzvaná dělená náhrada škody je výjimkou. Použití*

⁶² novelizována zákonem číslo 131/1982 Sb.

⁶³ Srov. R. 45/1986

ustanovení § 438 odstavce 2 občanského zákoníku o odpovědnosti škůdců za škodu podle jejich účasti na jejím způsobení je proto třeba podrobně odůvodnit. “

Vztah mezi jednotlivými škůdci je pak řešen v § 439 Obč. Zák. Splní-li některý z více škůdců celý dluh nebo aspoň více než-li by na něj případně připadalo podle podílů, má právo následného postihu proti ostatním - regresu. Regres již není nárokem na náhradu škody, a proto se zde uplatní obecná promlčecí doba dle ustanovení § 101 Obč. Zák. Podíl jednotlivých škůdců na náhradě škody se stanoví podle poměru, v jakém se každý z nich v porovnání s ostatními účastnil na vzniku škody.⁶⁴ V případě odpovědnosti za zavinění je rozhodujícím kritériem forma zavinění, u objektivní odpovědnosti je podstatným hlediskem míra a závažnost účasti na způsobené škodě.

Návrh nového občanského zákoníku vychází z dosavadní právní úpravy.

6.1.1. Solidární odpovědnost

Způsobilo-li škodu více škůdců, občanský zákoník v § 438 odstavec 1 stanoví jako pravidlo odpovědnost společnou a nerozdílnou. Solidární odpovědnost buď vzniká ze zákona, nebo může být založena soudním rozhodnutím. Ze zákona vzniká tam, kde to občanský zákoník výslovně stanoví. Soud založí ve smyslu ustanovení § 438 odstavec 2 Obč. Zák. v odůvodněných případech svým rozhodnutím solidární odpovědnost za škodu zejména tehdy, jestliže vyslovením dělené odpovědnosti by došlo k ohrožení realizace práv poškozeného, např.: proto, že některý ze škůdců nemohl hradit díl škody na něho připadající, nebo by došlo k nepřiměřenému oddálení náhrady škody uložené soudním rozhodnutím jen poukazem na to, že se nepodařilo zjistit, jak se který žalovaný podílel na vzniku škody.

Pravomocné rozhodnutí o povinnosti jednoho ze solidárně odpovědných škůdců nahradit poškozenému škodu netvoří překážku věci rozsouzené pro řízení o náhradu téže škody proti ostatním. Proto i poté co bylo rozhodnuto o povinnosti jednoho ze škůdců k náhradě škody, lze se úspěšně domáhat náhrady škody proti dalšímu solidárně odpovědnému subjektu. V takovém případě soud ve výroku vysloví, že povinností žalovaného je plnit společně a nerozdílně s tím, komu již tato povinnost byla soudním

---

⁶⁴ Srov. rozsudek NS 25 Cdo 845/2000

rozhodnutím uložena. Takto lze postupovat jen do doby, než byl nárok na náhradu škody uspokojen.

V případě solidární odpovědnosti se může poškozený domáhat náhrady celé škody na kterémkoliv z odpovědných subjektů, který nemůže požadavek poškozeného odmítnout a odkázat jej s dalšími díly škody na ostatní ze škůdců. Solidární odpovědnost poskytuje výhodnější možnosti domoci se náhrady škody pro poškozeného, který si podle svého rozhodnutí může vybrat pouze některého ze škůdců a uplatňovat vůči němu celý svůj nárok. Žaloba tak může směřovat proti tomu, proti komu lze odpovědnost za škodu nejbezpečněji prokázat, či proti tomu, kdo bude dostatečně solventní.⁶⁵

V řízení o nároku poškozeného na náhradu škody proti solidárně odpovědným škůdcům se však poměr, v jakém každý z nich za škodu odpovídá podle účasti na jejím vzniku, neřeší.⁶⁶

6.1.2. Dělená odpovědnost

V odůvodněných případech, které však by měly být zcela výjimečné, může soud na základě své volné úvahy rozhodnout, že každý z více škůdců, kteří způsobili společně škodu, za ni odpovídá (§ 438 odstavec 2 Obč. Zák.) jen podle své individuální účasti na jejím způsobení. Návrh na vyslovení solidární odpovědnosti musí soud vždy řádně a podrobně odůvodnit podle povahy a okolností případu (o takovou situaci by v praxi mohlo jít např. tam, kde účast jednoho z více škůdců na způsobení škody je jen malá).⁶⁷

O případ odůvodňující vyslovení dělené odpovědnosti zřejmě nepůjde, pokud by se tím značně zhoršila možnost poškozeného domoci se uspokojení nároku na náhradu škody. Za důvod pro výjimku ze zásady solidární odpovědnosti shledala soudní praxe

⁶⁵ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1271.

⁶⁶ Srov. rozsudek NS 25 Cdo 2126/2000.

⁶⁷ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 467.

případ, kdy podíl jednoho ze žalovaných na způsobení škody v poměru k ostatním byl pouze nepatrný.⁶⁸

6.2. Zavinění poškozeného

V praxi jsou běžné případy, kdy se poškozený nějak podílí na vzniku způsobené škody, toto řeší § 441 Obč. Zák. Škoda tedy nemusí být pouze výsledkem jednání škůdce (více škůdců), nýbrž i samotného poškozeného. Proto je třeba, aby v souladu s obecnou prevenční povinností v občanskoprávních vztazích byla taková skutečnost vzata v úvahu a poškozený buď poměrně, nebo zcela nesl škodu vzniklou na vlastním majetku či zdraví.

Na straně poškozeného se může jednat o :

- Výlučné zavinění ve vztahu ke vzniklé škodě – v takovém případě nese škodu poškozený sám a je vyloučena zcela odpovědnost jiného bez zřetele k tomu, spočívá-li taková odpovědnost na zásadě presumovaného zavinění, nebo jde-li o objektivní odpovědnost;
- Poměrné zavinění – v případě poměrného zavinění na straně poškozeného nese poškozený škodu v tom poměru, v jakém jeho jednání či opomenutí přispělo ke vzniku škody.⁶⁹

Aby bylo možné hovořit o spoluzavinění poškozeného, musí poškozený provést protiprávní úkon a musí existovat příčinná souvislost mezi tímto úkonem a škodou, kterou škůdce způsobil. Zavinění poškozeného může být buď úmyslné nebo nedbalostní. V obou případech může být příčinnou přímého způsobení škody nebo zvětšení jejího rozsahu. Protiprávní úkon poškozeného může působit souběžně se zaviněním škůdce či se škodní událostí vyvolávající objektivní odpovědnost, nebo také může přispět až následně ke zvětšení rozsahu vzniklé škody, ať jde o odpovědnost škůdce subjektivní, či objektivní.

Objektivní okolnosti, které škodu způsobilily výlučně nebo se na jejím vzniku podílely, tedy události, za které nikdo neodpovídá, vyšší moc, jako živelné pohromy

⁶⁸ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1272.

⁶⁹ Tamtéž, str. 1277.

náhody atd. I v těchto případech se náhrada škody přiměřeně snižuje obdobně jako při zavinění poškozeného.

Případy, kdy dojde ke spoluzpůsobení škody osobou k zavinění nezpůsobilou, zákon naopak neřeší. Teorie i soudní praxe však zastávají názor, že i takováto skutečnost, kterou nelze poškozenému přičíst k zavinění, snižuje škůdcovu odpovědnost. Zavinění poškozeného není možno vyloučit ani tehdy, pokud je poškozeným osoba stížená duševní poruchou nebo nezletilec. Spoluzavinění dále nelze vyloučit ani u právnické či fyzické osoby, byla-li škoda způsobena také jejími zaměstnanci či osobami použitými k činnosti dle ustanovení § 420 odstavce 2 Obč. Zák.

Jakmile jsou splněny předpoklady odpovědnosti za škodu, je na soudu, aby se zabýval otázkou, zda a nakolik se na způsobení škody podílel sám poškozený. Soud takto musí postupovat i bez návrhu⁷⁰, neboť na straně škůdce v určité míře (popř. zcela) chybí příčinná souvislost, jakožto jedna z podmínek vzniku odpovědnosti za škodu.

Občanský zákoník nestanoví detailně, jak je třeba postupovat při rozdělení škody, pokud jde o poměrnou odpovědnost na straně poškozeného. Při poměrném rozdělení škody jde o určení vzájemného vztahu mezi jednáním poškozeného a škůdce. Vychází se z míry zavinění každého z nich u subjektivní odpovědnosti a u objektivní odpovědnosti se přihlíží k tomu, jak která skutečnost přispěla ke způsobení škody a ovlivnila její rozsah.

V případě, kdy poškozený způsobil škodu z nedbalosti a škůdce úmyslně, bude účast poškozeného tak nepatrná, že se k ní nebude přihlížet a celou škodu ponese škůdce sám.⁷¹ Rozhodnutí NS (R 9/1977) stanoví; „Ani při úmyslném zavinění škůdce nelze vylučovat poměrné snížení náhrady škody v důsledku zavinění poškozeného. Tyto případy budou však zcela výjimečné a budou přicházet v úvahu zpravidla jen při úmyslném zavinění poškozeného. V případech, kdy škůdce způsobil škodu úmyslně a poškozený ji spoluzavinil z nedbalosti, bude zpravidla nedbalost poškozeného v poměru k úmyslnému zavinění škůdce tak nepatrná, že poměrné snížení náhrady škody v důsledku zavinění poškozeného nebude přicházet v úvahu.“

Zvažují se veškeré příčiny, které vedly ke škodě. Musí jít o takové jednání či opomenutí, které je ve vztahu příčinné souvislosti se vznikem škody či následným zvětšením jejího rozsahu. Při úvaze jakou část škody má nést poškozený z důvodu své

⁷⁰ Srov. R 27/1979

⁷¹ Srov. R 111/1967, R 27/1977

spoluviny na jejím vzniku, má soud přihlídnout nejen k občanské povinnosti předcházet škodám, nýbrž i k významu povinnosti, jež poškozený a škůdce svým jednáním porušili a společenskému požadavku na důrazný postih tohoto jednání. Pokud jde o rozsah, v němž si poškozený nese škodu poměrně, je třeba tento poměr počítat z celkové zjištěné škody (poměrné snížení náhrady škody se tedy promítne ve všech jejích složkách, tedy i v bolestném a náhradě za ztížení společenského uplatnění).

7. ROZSAH A ZPŮSOB NÁHRADY ŠKODY

Každý je povinen nahradit škodu, kterou způsobil jinému porušením právní povinnosti nebo za kterou odpovídá z jiného důvodu, ať již objektivně, bez ohledu na protiprávnost či zavinění nebo naopak v důsledku svého zavinění.

7.1. Rozsah náhrady škody

Jedním z prvotních problémů tedy bývá otázka rozsahu náhrady vzniklé škody, tedy jakou výši neboli kolik má škůdce, resp. odpovědný subjekt, poškozenému nahradit. Tento rozsah škody musí poškozený vždy specifikovat.

Škodu chápeme jednak jako majetkovou újmu způsobenou na věci nebo na majetku vyjádřitelnou v penězích, a je proto tak penězi nahraditelná a také jako újmu způsobenou při škodě způsobené na zdraví nebo na životě.

7.1.1. Majetková škoda

Náhrada škody, má-li plnit funkci reparační (restituční), má zajistit poškozenému plnou kompenzaci způsobené újmy, nikoliv však více. Platná právní úprava občanského práva nestanoví žádnou maximální hranici při náhradě škody a neumožňuje, aby poškozený uzavřel se škůdcem dohodu o náhradě škody, předtím než ke škodě dojde. Po vzniku škody je podle platné právní úpravy možné, aby se škůdce s poškozeným dohodl o rozsahu náhrady škody.

Při určení rozsahu škody na věci, resp. na majetku se vychází z ceny v době poškození a v rozsahu, v jakém byla škůdcem způsobena. Touto cenou je třeba rozumět obvyklou cenu, která by byla dosažena při prodeji stejného či obdobného majetku v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. Při tom se zvažují všechny okolnosti, které mají na cenu vliv; do její výše se však nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího nebo kupujícího ani vlivy tzv. zvláštní obliby majetku – *pretium affectionis*.⁷²

Výše škody na věci nové a na věci opotřebované. Pokud jde o nové věci, na nichž došlo ke škodě, poskytuje se náhrada v plné výši jejich ceny. Při škodě na věcech starších, použitých a částečně opotřebovaných je třeba zjišťovat obecnou cenu, kterou tyto věci měly v době poškození, tedy je třeba přihlížet ke stupni opotřebení věci, k jejímu stáří a vadám.⁷³

Situace, kdy si poškozený nechal věc opravit, opravil si ji sám, nebo ji neopravil nikdo, není pro určení výše náhrady škody rozhodná. Pro rozsah náhrady škody není ani rozhodné, jak poškozený s věcí dále naložil. Pokud již poškozený nemá možnost znovu koupit zničenou, ztracenou či odcizenou věc, nevychází se z obecné ceny této věci, ale z nákladů potřebných pro obstarání této věci, například výroby stejné nové věci na zakázku, mělo by se však zohlednit opotřebení původní věci.

Naopak nelze-li rozsah náhrady škody vůbec zjistit, či jej sice zjistit lze, ale jen s nepoměrnými obtížemi, určí jej soud podle volné úvahy s uvážením všech okolností konkrétního případu podle § 136 občanského soudního řádu.⁷⁴

Podle § 442 odstavec 1 Obč. Zák. se škoda na majetku dělí na skutečnou škodu a ušlý zisk. Tyto pojmy však nejsou občanským zákoníkem definovány. Oba dva druhy věcné škody existují na sobě nezávislé a mohou vzniknout z téže škodné události. Občanský zákoník sám však tyto pojmy nedefinuje. Jejich vymezení je tedy ponecháno rozhodovací činnosti soudů. Existence jednoho z nich však není vázána na existenci druhého (z platného práva nelze dovodit, že by podmínkou vzniku odpovědnosti za škodu ve formě ušlého zisku byl též vznik skutečné škody).

---

⁷² Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 472.

⁷³ Srov. R 27/1977

⁷⁴ Srov. R 13/1985

Skutečná škoda

Skutečnou škodou se rozumí újma spočívající ve zmenšení majetkového stavu poškozeného a reprezentující majetkové hodnoty, které bylo nutné vynaložit, aby došlo k uvedení věci do předešlého stavu. Skutečnou škodou je tedy nejen již nastalé snížení majetkového stavu poškozeného, ale mohou jí být i takové hodnoty, které bude třeba teprve vynaložit na uvedení poškozené věci do původního stavu. Občanský zákoník neumožňuje náhradu ceny zvláštní (emocionální) obliby (*pretium affectionis*). Zda se doopravdy jedná o škodu skutečnou bude třeba vždy posoudit na základě konkrétních okolností případu, zejména na posouzení přirozené povahy věci a povahy škody.

Ušlý zisk

To, co poškozenému ušlo (ušlý zisk), je újmou spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodní události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. Ušlý zisk se neprojevuje zmenšením majetku poškozeného (úbytkem aktiv), nýbrž ztrátou očekávaného přínosu. Nepostačuje přitom pouhá pravděpodobnost zvýšení majetkového stavu v budoucnu, neboť musí být najisto postaveno, že při pravidelném běhu věcí, nebyť protiprávního jednání škůdce (či škodní události u objektivní odpovědnosti), mohl poškozený důvodně očekávat rozmnožení svého majetku, k němuž nedošlo právě v důsledku jednání škůdce (škodní události). Pro výši ušlého zisku je rozhodující, jakému prospěchu, k němuž mělo reálně dojít, zabránilo jednání škůdce (škodní událost), tedy konkrétně o jaký reálně dosažitelný (nikoliv hypotetický) prospěch poškozený přišel.

7.1.2. Škoda na zdraví

Pro odškodnění újmy způsobené na zdraví upravuje zákon celý soubor jednotlivých práv, a to jak náhradu majetkové, tak nemajetkové újmy. Při škodách způsobených na zdraví se hradí náklady spojené s léčením, ztráta na výdělku po dobu

pracovní neschopnosti i po jejím skončení, ztráta na důchodu, bolestné a náhrada za ztížení společenského uplatnění. Při usmrcení poškozeného následkem škodné události se hradí náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem a náhrada nákladů spojených s léčením, náhrada nákladů na výživu pozůstalým a jednorázové odškodnění pozůstalým. Náhrada škody na zdraví včetně odškodnění v případě smrti poškozeného je v občanském zákoníku upravena ve zvláštních ustanoveních § 444 až 449.

Účelné náklady spojené s léčením

Jde o jeden z dílčích nároků na náhradu škody na zdraví. Hradí se v rozsahu, v jakém je dána odpovědnost škůdce. Nejde o jakékoliv výdaje vynaložené v souvislosti s léčením následků poškození zdraví, neboť zákon právo na jejich náhradu výslovně vztahuje jen na náklady účelně vynaložené, tedy takové, které slouží k obnovení zdraví nebo alespoň ke zlepšení zdravotního stavu poškozeného.⁷⁵ Není však podmínkou, aby tohoto stavu bylo skutečně dosaženo. Z hlediska důvodnosti nároku na náhradu nákladů léčeni je proto podstatné, zda vynaložené náklady sloužily k léčení následků újmy na zdraví způsobené škůdcem a zda byly vynaloženy účelně.⁷⁶

Do nákladů léčeni patří nejen vlastní náklady na vyléčení, resp. na zlepšení zdravotního stavu, nýbrž např. i náklady zvýšeného, tj. buď vydatnějšího či dietního stravování, náklady spjaté s rehabilitací, náklady prokazatelně a účelně vynaložené na návštěvy nejbližších příbuzných poškozeného ve zdravotnickém zařízení, náklady spojené s výpomocí třetí osoby při domácích pracích, jakož i náklady na pomoc odborné pracovnice, právě tak jako náklady vynaložené poškozeným na bezbariérové úpravy bytu, resp. domu.

Nárok na náhradu vynaložených nákladů na léčení náleží pouze za předpokladu, že tyto nebyly uhrazeny ze všeobecného zdravotního pojištění a hradí se tomu, kdo je skutečně (fakticky) vynaložil. To může být nejen sám poškozený, nýbrž i třetí osoba jako například člen rodiny. Ten kdo náklady na léčení prokazatelně vynaložil, však musí prokázat jejich účelnost i rozsah. Právo na náhradu nákladů vzniká poškozenému i

⁷⁵ Srov. R III/1967

⁷⁶ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1318.

tehdy, jestliže jeho zranění mělo později za následek smrt.⁷⁷

Náklady zdravotní péče, které zdravotní pojišťovna uhradila ze zdravotního pojištění za léčebnou péči o poškozeného, mohou být vymáhány na tom, kdo svým zaviněným protiprávním jednáním způsobil poškozenému újmu na zdraví. Jedná se o regresní nárok podle zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, který je ve vztahu k občanskému zákoníku předpisem speciálním. Ovšem i pokud poškozený nebyl pojištěn, má zdravotnické zařízení nárok na náhradu nákladů za poskytnuté léčení po škůdci. Jak vyplývá i z rozhodnutí NS (R 67/2005), které stanoví; *„Jestliže zdravotnickému zařízení nebyly uhrazeny náklady vynaložené na léčení pacienta, kterému jiný odpovídá za škodu způsobenou na zdraví, pak v rozsahu, v jakém je dána odpovědnost škůdce, má zdravotnické zařízení právo přímo proti škůdci na náhradu nákladů spojených s léčením podle § 440 občanského zákoníku.“*

Výše náhrady nákladů vynaložených na léčení není ničím limitována a je přiznávána jako jednorázová částka a to výhradně až poté, co byly náklady vynaloženy.

Náhrada za dobu pracovní neschopnosti

Občanský zákoník upravuje dva případy náhrady ztráty na výdělku: náhradu za ztrátu na výdělku za dobu pracovní neschopnosti podle § 446 Obč. Zák. a náhradu za dobu po pracovní neschopnosti podle § 447 Obč. Zák.

Ustanovení § 446 Obč. Zák. obsahuje speciální úpravu náhrady za ztrátu na výdělku, která se projeví u poškozené osoby v období od vzniku do skončení pracovní neschopnosti či případně od vzniku pracovní neschopnosti do přiznání invalidního důchodu (novelizace zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění)⁷⁸, avšak pouze v případě, že pracovní neschopnost poškozené osoby trvala až do jeho přiznání. Náhradou za ztrátu na výdělku je odškodňována pouze majetková újma, která vznikla poškozenému v důsledku snížení jeho příjmu, není ji však odškodňováno omezení

⁷⁷ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 473.

⁷⁸ S účinností od 1. 1. 2010 se nově vymezuje invalidita. Místo dosavadní plné a částečné invalidity byla zavedena třístupňová invalidita (invalidita třetího, druhého a prvního stupně). Současně byla místo plného invalidního a částečného invalidního důchodu zavedena jedna dávka, a to invalidní důchod (pro invaliditu třetího, druhého nebo prvního stupně).

možností seberealizace společenského uplatnění. To řeší § 444 Obč. Zák. upravující náhradu za ztížení společenského uplatnění.⁷⁹

Touto náhradou se rozumí rozdíl mezi výší průměrného výdělku poškozeného před zdravotní újmou a mezi plnou výší nemocenského uhrazeného nemocenskými dávkami podle předpisů o nemocenském pojištění dle zákona číslo 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Tato ztráta se uhrazuje, pokud nebyla uhrazena nemocenskými dávkami podle předpisů o nemocenském pojištění nebo invalidním důchodem podle předpisů o důchodovém pojištění. Předpokladem je, že došlo ke ztrátě na výdělku, nikoli jen k omezení pracovní způsobilosti. Peněžitý důchod podle § 445 Obč. Zák. jenž nahrazuje ztrátu na výdělku, se stanoví měsíční částkou. Dále je nově možné, aby spolu poškozeny a škůdce uzavřeli dohodu o jednorázovém odškodnění budoucích nároků podle § 449a Obč. Zák.

Zdravotní stav poškozeného se může změnit i po delším časovém odstupu od vzniku poškození jeho zdraví a proto umožňuje zákon změnu úpravy náhrady. Této změny se může poškozený domáhat u soudu za předpokladu, že došlo k trvalé a podstatné změně poměrů podle § 163 odst. 1 OSŘ. Při stanovení nové výměry náhrady vychází soud z výše průměrného výdělku, zjištěného v původním řízení. Také může nastat situace, kdy po skončení dočasné pracovní neschopnosti, nastane nová pracovní neschopnost, stále ještě způsobena v důsledku původní újmy. V této situaci se bude zřejmě muset stanovit nový průměrný výdělek a každé období pracovní neschopnosti posuzovat samostatně.

Náhrady za ztrátu na výdělku se považují za příjem ze závislé činnosti a podléhají dani z příjmů dle zákona číslo 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů.

Náhrada po pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě podle § 447 Obč. Zák. je druhým případem náhrady ztráty na výdělku. K odškodnění ztráty na

---

⁷⁹ Srov. R 22/1992

výdělku dochází z důvodu, že v důsledku úrazu či jiného poškození zdraví se pracovní schopnost poškozeného snížila, popřípadě zanikla, a poškozený právě pro zdravotní postižení, způsobené újmou na zdraví, již nemůže dosahovat výdělku v takové výši jako před poškozením.

Touto náhradou se rozumí rozdíl mezi výší průměrného výdělku poškozeného před poškozením a mezi výší výdělku dosahovaného po poškození s připočtením případného invalidního důchodu. Nárok na náhradu ztráty na výdělku přísluší poškozenému pouze v případě, že uvedená majetková újma vznikla v příčinné souvislosti s jeho újmou na zdraví, za kterou odpovídá povinná osoba.

Pro stanovení výše nároku za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti je důležité posouzení celkového výdělku poškozené osoby před poškozením. Tímto výdělkem se rozumí hrubý výdělek, včetně všech druhů mezd a obdobných příjmů, a to i těch odměn, které jsou propláceny po poškození, ale za činnost provedenou před poškozením po ukončení její pracovní neschopnosti.

Při určení výše náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti je rozhodující stav v době rozhodování soudu nebo mimosoudního vypořádání náhrady škody. Dojde-li však kdykoli později k podstatné změně poměrů poškozeného, která může spočívat ve zhoršení zdravotního stavu v příčinné souvislosti se škodnou událostí, tak že poškozený například nemůže vykonávat již žádnou jinou práci, nebo naopak ve zlepšení jeho zdravotního stavu, takže dosahuje vyššího výdělku, může poškozený i škůdce žádat soud o změnu práv a povinností, tedy o snížení nebo o zvýšení náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Například rozsudek NS (R 33/1967) stanoví; *„Při změně rozsudku podle § 163 odstavce 1 občanského soudního řádu nemůže soud již přezkoumávat správnost původního rozsudku, nýbrž musí se jen zabývat otázkou, zda se podstatně změnily okolnosti, které jsou rozhodující pro výši a další trvání již přisouzených opětuujících se splátek a jak se tato změna projeví při nové úpravě rozsahu nároku na náhradu za ztrátu na budoucím výdělkem. Vyhovuje-li soud návrhu na změnu rozsudku podle § 163 odstavce 1 občanského soudního řádu, musí ve výroku rozsudku vyjádřit, že jde o změnu původního rozhodnutí, aby nedošlo k tomu, že by existovaly dva tituly pro výkon rozhodnutí.“*

Náhrada za ztrátu na výdělku spolu s výdělkem poškozeného a s případným invalidním důchodem nesmí přesahovat částku stanovenou ustanovením § 447

odstavce 2 Obč. Zák. Toto omezení se však neuplatní, pokud byla škoda způsobena úmyslně. A dále má také soud z důvodů zvláštního zřetele hodných možnost přisoudit vyšší částku této náhrady, pokud byla škoda způsobena hrubou nedbalostí.

Vláda České republiky vzhledem ke změnám ve vývoji mzdové úrovně svým nařízením pravidelně upravuje podmínky, výši a způsob této náhrady, k čemuž je zmocněna ustanovením § 447 odstavce 3 Obč. Zák.

Náhrada za ztrátu na důchodu

Tato úprava bezprostředně navazuje na úpravu obsaženou v § 447 Obč. Zák. tedy na právní úpravu náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. Vychází se z výše důchodu, na který by poškozenému vznikl nárok, pokud by do jeho výdělků v rozhodném období byla zahrnuta náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kterou pobíral. Musí být navíc splněn požadavek, aby byl tento důchod vyšší než důchod, který poškozený fakticky pobírá.

Náhrada za ztrátu na důchodu se vypočítá jako rozdíl mezi důchodem, na který poškozenému vznikl nárok, a důchodem, na který by poškozenému vznikl nárok, kdyby do jeho výdělků byla započítána i náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kterou čerpal v období rozhodném pro vyměření důchodu. Náhrada za ztrátu na důchodu se poskytuje formou renty (peněžitého důchodu). Je možné v tomto případě uzavřít písemnou dohodu o jednorázovém odškodnění budoucích nároků podle § 449a Obč. Zák.⁸⁰

Rozhodnutí (R 13/1989) týkající se náhrady ztráty na důchodu uvádí; *„Ustanovení § 447a občanského zákoníku umožňuje poskytnout náhradu pouze za ztrátu, která vzniká na důchodu jako přímý důsledek snížení výdělků poškozeného následkem škody na zdraví, takže je tedy vyloučeno odškodnění újmy vznikající jinak než snížením výdělků.“*

---

⁸⁰ Fiala, J., Kindl M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 759.

Bolestné

Bolestným se odškodňují bolesti, které poškozený vytrpěl při úrazu, při léčení a při odstraňování důsledků úrazu.⁸¹ Bolest může vzniknout i s určitým časovým odstupem od škodné události. Léčením se zde rozumí nejen doba lékařských zákroků a ošetření, ale i doba mezi nimi. Za bolest se přitom považuje každé tělesné a duševní strádání způsobené škodou na zdraví osobě, která tuto škodu utrpěla. Bolestné se přiznává pouze za bolest, která byla již vytrpěna, nelze proto přiznat bolestné do budoucna.

Pro určení výše bolestného je základem lékařské posouzení, které vychází ze zásad vyhlášky č. 440/2001 Sb. a hodnotí poškození na zdraví bodovým způsobem podle stanovených sazeb.

Právo na uplatnění bolestného je vázáno jen na osobu poškozeného; nepřechází na dědice a je nerozhodné, zda právo na bolestné bylo přiznáno pravomocným rozhodnutím či nikoli.⁸² Smrtí zaniká ze zákona toliko právo na náhradu, nikoliv povinnost k náhradě. Proto smrtí osoby povinné nezaniká právo poškozeného; majetkový závazek zůstavitele přechází na jeho právní nástupce (na jeho dědice).⁸³

Náhrada za bolest se poskytuje vždy jednorázově, a to i když jde o újmy tohoto druhu, které se projevily později po poškození zdraví. Jednorázová peněžní částka není ekvivalentem způsobené újmy; nejde o reparaci, nýbrž o materiální satisfakci.

Ztížení společenského uplatnění

Náhradou za ztížení společenského uplatnění se rozumí odškodnění za nepříznivé důsledky (poškození zdraví) pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb a pro splnění jeho životních úkolů. Nejde tu jen o viditelné poškození (zohydření). Jde tu o omezení možnosti např. volby povolání, volby životního partnera a dalších způsobů osobního uplatnění, o omezení možnosti účastnit se kulturní a sportovní činnosti, popřípadě omezení možnosti jiného společenského uplatnění. Náhrada za

---

⁸¹ Srov. R 38/1964

⁸² Srov. R 20/1966

⁸³ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1297.

ztížení společenského uplatnění vyjadřuje především ztrátu či omezení dosavadních schopností poškozeného uplatnit se v těch formách společenského života, které slouží rozvoji jeho osobnosti.⁸⁴

Rozhodnutí NS (R 59/1957) k otázce ztížení společenského uplatnění; „Zohyžděním ve smyslu občanského zákoníku je nutno rozumět zohyždění trvalejšího rázu, které omezuje poškozeného v normální náplni života tím, že jej vylučuje z uplatnění ve společnosti, ve sportu, v kulturním životě a podobně. Tak je tomu, i když se následky poranění projevují spíše v celém počínání a chování poškozeného (grimasy, porucha chůze, způsob jednání s lidmi), než v tělesném zohyždění. Předpokladem nároku na odškodnění není, že si poškozený sám uvědomuje újmu způsobenou zohyžděním, a že sám je s to rozhodnout, jak použít přiznaného odškodnění.“

Rozsah náhrady za ztížení společenského uplatnění, který stanoví lékař podle vyhlášky Ministerstva zdravotnictví ČR č. 440/2001 Sb., musí být přiměřený povaze trvalých následků a rozsahu, v jakém jsou omezeny možnosti poškozeného uplatnit se v životě i ve společnosti. Každý utrpěný následek se ohodnotí počtem bodů, za každý bod se poskytuje náhrada ve výši 120 Kč. Bodové ohodnocení jednotlivých následků se pote sečte. Lékařské hodnocení je pro soud jen základem, z něhož vychází při úvaze o předpokladech poškozeného, které měl pro životní a společenské uplatnění a které byly újmou na zdraví omezeny nebo ztraceny.

Soud může rozhodnout o přiměřeném zvýšení náhrady. Předpokladem přiměřeného zvýšení částky je existence takových skutečností, které umožňují závěr, že omezení poškozeného nelze vyjádřit jen základním odškodněním za ztížení společenského uplatnění, které již samo představuje náhradu za prokazatelné nepříznivé důsledky pro životní úkony poškozeného, pro uspokojování jeho životních a společenských potřeb nebo pro plnění jeho společenských úkolů. Přiměřené zvýšení nad stanovené základní limity by nemělo být výjimkou. Nejsou-li dány podmínky pro zvýšení náhrady, soud náhradu nezvýší, ale měl by takový postup odůvodnit.

Podle ustanovení § 579 odstavce 2 Obč. Zák. zaniká i toto právo na náhradu za ztížení společenského uplatnění okamžikem smrti poškozeného a na dědice rovněž nepřechází. Smrtí zaniká ze zákona toliko právo na náhradu, nikoliv povinnost k náhradě.

---

⁸⁴ Švestka, J., Spáčil, J., Škárková, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1295.

Proto smrtí osoby povinné nezaniká právo poškozeného; majetkový závazek zůstavitele přechází na jeho právní nástupce (na jeho dědice).⁸⁵

Náhrada za ztížení společenského uplatnění se vyplácí jednorázově a přihlíží se k předpokládanému vývoji zdravotního stavu poškozeného. Vznik dalšího nároku však není vyloučen, zhoršil-li se již ustálený zdravotní stav poškozeného či projeví se další následky, které nemohly být předvídaný. Počátkem vzniku nároku je okamžik snížení společenského uplatnění. Příčinná souvislost s původním poškozením zdraví však musí být zachována. Jak vyplývá i z rozhodnutí (R 79/2007); „*Pro určení výše nového nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění při následném zhoršení již ustáleného zdravotního stavu je rozhodující porovnání omezených či ztracených možností společenského uplatnění v době před zhoršením zdravotního stavu se stavem nynějším.*“

Jednorázové odškodnění pozůstalých

Pokud následkem škodné události došlo k usmrcení poškozeného, poskytne se kromě náhrady přiměřených nákladů spojených s pohřbem a náhrady nákladů na výživu pozůstalých také jednorázové odškodnění pozůstalých. Toto ustanovení bylo do občanského zákoníku vloženo s účinností od 1. 5. 2004 zákonem č. 47/2004 Sb. a obsahuje úpravu jednorázového odškodnění pozůstalých, taxativně uvedených v § 444 odstavec 3 Obč. Zák. Jedná se o náhradu imateriální újmy pozůstalých, která jim vznikla v souvislosti s usmrcením fyzické osoby. Podmínkou pro vznik nároku je existence příčinné souvislosti mezi škodnou události a smrtí poškozeného, přičemž k jeho úmrtí může dojít i později.

Výše přiznaného zadostiučinění tedy závisí na vztahu oprávněné osoby k poškozenému a je stanovena pevnou částkou. Soud tak nemůže užít volnou úvahu o výši přiznané náhrady. Pevně stanovené částky však neumožňují zohlednit specifika konkrétních případů, což může být v mnoha případech nespravedlivé. Jelikož v některých situacích bude výše přiznané peněžité náhrady neúměrně vysoká, zatímco v jiných situacích bude příliš nízká. Proto dle judikatury může pozůstalý vedle tohoto

---

⁸⁵ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1297.

práva uplatnit i právo na odškodnění za ztrátu blízké osoby podle ustanovení § 13 občanského zákoníku o ochraně osobnosti.⁸⁶ K tomu náleží ÚS číslo 98, svazek 37 (2005); „Nárok na náhradu imateriální škody, spočívající ve ztrátě blízké osoby, řeší § 444 odstavec 3 občanského zákoníku jednorázovým plněním. Tato úprava nedává svojí jednoznačností žádný prostor pro odlišný výklad, je však natolik paušální, že ji nelze považovat za vyčerpávající řešení daného problému, proto pokud jednorázové řešení není dostatečnou satisfakcí za vzniklou újmu na osobnostních právech, mohou se dotčené osoby domáhat další satisfakce podle ustanovení na ochranu osobnosti.“

Zákonodárce zde přiřkl manželovi, každému dítěti i každému rodiči částku 240 000 Kč jako jednorázové odškodnění pozůstalé osobě, dále pak každému rodiči dosud nenarozeného počatého dítěte částku 85 000 Kč a každému sourozenci zesnulého částku ve výši 175 000 Kč. Konečně každé osobě blízké, která žila se zesnulým ve společné domácnosti ke dni vzniku právní skutečnosti, jež je rozhodná pro uplatnění takového nároku, zákonodárce přiznal jednorázové odškodnění ve výši 240 000 Kč. Za osoby blízké se kromě příbuzného v řadě přímé, sourozence, manžela, osoby v poměru rodinném nebo obdobném pokládají i osoby sobě navzájem tak blízké, pokud by újmu jedné z osob důvodně pocítovaly jako újmu sobě vlastní. Účinností zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, tj. dnem 1.7. 2006, se mezi osoby blízké řadí i partner.⁸⁷

Jednorázové odškodnění pozůstalých je právem osobní povahy, na které se vztahuje ustanovení § 579 odstavce 2 Obč. Zák. a které v případě smrti pozůstalého zaniká, a to i tehdy, byl-li již pravomocně přisouzen, ale dosud nedošlo k jeho vyplacení.

Náklady na výživu pozůstalých

Nárok na náhradu nákladů na výživu mají dvě skupiny osob: ti, kterým zemřelý dobrovolně přispíval na výživu a ti, kterým byl podle zákona o rodině povinen výživně

⁸⁶ Touto speciální odškodňovací úpravou by měl být zřejmě konzumován nárok na nemajetkovou újmu podle § 13 občanského zákoníku. Viz. Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1298.

⁸⁷ Fiala, J., Knidl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 746.

poskytovat, i když tak nečinil. Příbuzenský nebo jiný vztah k zemřelému není rozhodující, neboť stanovení okruhu oprávněných závisí na zjištění, zda, komu a v jakém rozsahu zemřelý výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat.

U skupiny pozůstalých, kterým zemřelý výživu fakticky poskytoval, muselo jít o pravidelné plnění, nikoli jen příležitostné plnění, i když tímto pravidelným plněním byla výživa takto jen doplňována; u skupiny osob, kterým byl zemřelý povinen poskytovat výživu, půjde zpravidla o jeho děti, manžela, rodiče, rozvedeného manžela, v některých případech o vnuky nebo i prarodiče.⁸⁸

Plnil-li zemřelý poškozený výživné na základě soudního rozhodnutí, vychází se zásadně z něho. Nebylo-li výživné určeno, soud posoudí rozsah povinností zemřelého poskytovat výživné pozůstalému podle ustanovení zákona o rodině (v občanském soudním řízení o náhradě škody si soud uvedenou otázku posoudí jako otázku předběžnou). Výživou je nutno ve smyslu § 85 až 96 zákona o rodině rozumět výživu v širokém smyslu a zahrnovat do ní vše, co fyzická osoba potřebuje k úhradě svých osobních potřeb s přihlédnutím k jejímu věku, zdravotnímu stavu, společenskému postavení, uplatnění atd. To znamená, že za výživu je nutno považovat nejen příspěvek na vlastní stravování, nýbrž i příspěvek na ošacení, byt, domácnost, vdělání, kulturní vyžití atp.⁸⁹

Výše náhrady se odvíjí od průměrného výdělku zemřelého a zvažují se možnosti, schopnosti zemřelého (tj. osoby výživou povinné) a odůvodněné potřeby oprávněného. Rozhodující pro výši nároku pozůstalých je stav v době smrti poškozeného, nikoli v době jeho poškození na zdraví. Z uvedeného je pak patrné, že celkový součet částek náhrad pozůstalým osobám podle § 448 zákona nesmí překročit nárok zemřelého na náhradu za ztrátu na výdělku, která by mu byla v případě, že by poškození přežil, přiznána.

Ustanovení § 448 odstavci 1 Obč. Zák. sice pojednává o náhradě nákladů na výživu pozůstalých, ale není možno z něho usuzovat, že se jedná o jejich společný nárok, například všech členů rodiny, ani že by měli být všichni členové rodiny posuzováni jako celek. Podmínky pro uplatnění tohoto nároku je třeba posuzovat u každého pozůstalého zvlášť. Stejně tak každý pozůstalý může u soudu svým jménem uplatňovat jen nárok pro svou osobu a jen v rozsahu jaký mu vznikl. Nemůže tedy

⁸⁸ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1314.

⁸⁹ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 481.

uplatnit svým jménem nároky patřící ostatním pozůstalým, a to i kdyby se jednalo o jeho nezletilé děti. Z důvodu, že přiznání nároku jednomu pozůstalému se musí promítnout ve snížení nároku ostatních pozůstalých a díky tomu tak může mezi nimi dojít ke střetu zájmů. To vyplívá i z rozhodnutí NS (R 89/2006), které stanoví; *„Uplatňují-li nárok na výživu pozůstalých manžel zemřelého a nezletilé děti, které se manželům narodily, může mezi nimi dojít ke střetu zájmů ve smyslu ustanovení § 37 odstavce 1 zákona o rodině také proto, že přiznání vyšší náhrady jednomu z nich musí mít za následek poskytnutí nižší náhrady ostatním, neboť celková náhrada poskytnutá všem pozůstalým nesmí převýšit částku, do které by příslušela zemřelému náhrada za ztrátu na výdělku. V řízení o náhradu na výživu pozůstalých proto pozůstalý manžel nemůže nezletilé děti zastupovat a nezletilým dětem soud ustanoví pro řízení opatrovníka (§ 37 odstavec 2 zákona o rodině).“*

Náhrady se každému pozůstalému vyplácejí zvlášť formou opakujícího se peněžitého důchodu.⁹⁰ Je zde také připuštěna možnost písemné dohody o jednorázovém odškodnění budoucích nároků podle §449a Obč. Zák.

Přiměřené náklady spojené s pohřbem

V případě usmrcení poškozeného škůdce hradí také přiměřené náklady spojené s pohřbem. Jedná se o náklady, které vznikly v důsledku vypravení pohřbu. Tyto náklady je škůdce povinen uhradit tomu, kdo je vynaložil, a to za předpokladu, že tyto náklady nebyly zcela nebo zčásti kryty pohřebním podle zákona číslo 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře. Ten, kdo náklady na pohřeb vynaložil, může je požadovat buď vůči škůdci, nebo vůči dědicům. Pokud je uhradí dědici, mají právo je požadovat po škůdci.

Například rozhodnutí (R 113/1955) k tomu uvádí; *„Náklad na náhrobní pomník je součástí nákladů na pohřbu ve smyslu občanského zákoníku, škůdce je povinen nahradit jej bez ohledu na to, zda oprávněný sám náklad na objednaný pomník již vynaložil.“*

Výše nákladů se určuje ve smyslu ustanovení § 3 nařízení vlády č. 258/1995 Sb. podle pracovněprávních předpisů. Jsou to zejména náklady účtované pohřebním

---

⁹⁰ Srov. R 68/2003

ústavem, hřbitovní poplatky, náklady na upravení hrobu, cestovní výlohy, jedna třetina smutečního oblečení. Podle místních zvyklostí by bylo možné přiznat v přiměřeném rozsahu i náklady spojené se smuteční hostinou. K přiměřeným nákladům pohřbu patří i platby za církevní asistenci při pohřbu. Je ovšem třeba zkoumat místní zvyky a rozlišovat požadavky piety. Náklady smutečního oblečení a cestovní výlohy se hradí jen nejbližším příbuzným a členům domácnosti zemřelého. Náklady na zřízení desky nebo pomníku se hradí do částky 10 000 Kč. Přiměřenost nákladů na zřízení pomníku nelze redukovat na tzv. obvyklý náklad.⁹¹ K tomu blíže rozhodnutí (R 7/1989) uvádějící; „*Součástí přiměřených nákladů spojených s pohřbem mohou být i náklady vynaložené na pohoštění smutečních hostů. Výši těchto nákladů je třeba ovšem doložit a zkoumat, zda jsou přiměřené místním zvyklostem i osobním poměrům zemřelého i jeho rodiny.*“

7.2. Způsob náhrady škody

Každý je povinen nahradit škodu, kterou způsobil jinému porušením právní povinnosti (§ 420) nebo za kterou odpovídá z jiného důvodu, ať již objektivně, bez ohledu na protiprávnost či zavinění (§421, 421 a, 425 a další), nebo naopak v důsledku svého zavinění (§ 424). Ustanovení řeší otázku, co vlastně má být nahrazeno, co je onou škodou, jež se poškozenému nahrazuje.⁹²

Vzhledem k tomu, že vznik škody (skutečné i ušlého zisku) je jedním ze základních předpokladů odpovědnosti za škodu, je nezbytné, aby tento předpoklad byl splněn nejpozději v době, kdy soud o nároku na náhradu škody rozhoduje (§ 154 občanského soudního řádu). Jestliže škoda v době rozhodování soudu ještě neexistuje, byl nárok na její náhradu uplatněn předčasně a soud žalobu zamítne. Takové rozhodnutí ovšem nebrání poškozenému uplatnit stejný nárok, poté co mu škoda již vznikla.⁹³

Náhrada věcné škody se realizuje zásadně ve formě peněžité reparaace, tedy vzniklá škoda se obecně hradí v penězích. Tato zásada byla do občanského zákoníku zakotvena novelou občanského zákoníku provedenou zákonem číslo 509/1991 Sb. Je

⁹¹ Pokorný, M.; Hochman, J., Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. aktualizované a doplněné vydání. Linde Praha, a.s, 2008, str.116 - 117.

⁹² Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 735.

⁹³ Švsetka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, str. 1283.

třeba rozlišovat zda jde o škodu na věcech či škodu na zdraví. Pro škodu na zdraví platí odchylná úprava, jelikož u této škody z povahy věci nepřichází v úvahu odčinění uvedením v předešlý stav, hradí se tato škoda výlučně v penězích. Peněžité plnění může být poskytnuto jednorázově nebo opakovaně ve formě peněžitého důchodu (renty). Jednorázově se odškodňuje náhrada bolestného, náhrada za ztížení společenského uplatnění, náklady spojené s pohřbem a léčením, jednorázové odškodnění pozůstalých a náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti. Ve formě peněžitého důchodu se odškodňuje ztráta na výdělku po skončení pracovní neschopnosti a náhrada nákladů na výživu pozůstalých.

Existuje však zvláštní možnost reparace, a to náhrada škody uvedením do předešlého vztahu (česky se hovoří o naturální restituci nebo také o naturální náhradě). Tento způsob reparace je možný pouze za situace, že jsou splněny kumulativně kladené podmínky spočívající v tom, že o reparaci škody uvedením v předešlý stav poškozený sám výslovně požádá (nestačí tedy, aby souhlasil), a současně je tato forma reparace možná a účelná.⁹⁴ V praxi to tedy znamená, že tento zvláštní způsob náhrady škody (uvedením v předešlý stav) je v dispozici pouze a toliko poškozeného, což znamená, že si osoba, která škodu způsobila, nemůže tento způsob náhrady škody sama zvolit.⁹⁵

Třetím případem náhrady škody je tzv. smíšená náhrada. Jedná se o kombinaci uvedení věci v původní stav s doplňující peněžní náhradou. Tato situace může nastat tam, kde sama naturální restituce nepostačuje k plnému odškodnění.

V Návrhu nového občanského zákoníku dochází k velkým změnám v oblasti náhrady škody⁹⁶. Jednou ze zásadních změn je zakotvení náhrady škody uvedením do předešlého stavu jako standardní řešení. Od tohoto standardního řešení se soud odchýlí jen ve dvou případech: navrhne-li to samotný poškozený nebo není-li náhrada uvedením do předešlého stavu dobře možná (např. malba je zcela zničena nebo poškozena natolik, že její restaurování by značně přesahovalo její cenu). Podle návrhu občanského zákoníku soud již nebude zkoumat, zda je uvedení do předešlého stavu účelné; úvaha, co je pro poškozeného účelné, má totiž náležet jen jemu samému, nikoli soudu.

Další významná navrhovaná změna se týká oblasti náhrady škody na zdraví a při usmrcení blízké osoby. Návrh občanského zákoníku již neobsahuje žádné tabulky a

---

⁹⁴ Srov. R 21/1984

⁹⁵ Fiala, J., Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 741.

⁹⁶ Viz. ustanovení § 2812-2832 návrhu nového občanského zákoníku.

neomezuje soudce v tom, aby určil spravedlivou náhradu po zohlednění veškerých okolností případu. Navíc budou soudy moci lépe přizpůsobit výši náhrady relevantním okolnostem a rozlišovat například zda k amputaci končetiny došlo u vědce, anebo talentovaného sportovce nebo zda pozůstalý manžel, který má být odškodněn, s manželkou již nežil patnáct let, anebo s ní naopak měl velmi blízký celoživotní vztah.

Dále podle nynějšího občanského zákoníku odpovídá náhrada za zničenou část věci ceně opravy. Proti tomu, návrh občanského zákoníku je k poškozenému vlastníku vstřícnější. Určuje, že při určení výše škody na věci se zohlední to, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

Také posiluje postavení poškozeného, když stanoví že, poškodil-li škůdce věc ze svévole (chtěl působit škodu a má z toho potěšení) nebo škodolibosti (chtěl způsobit škodu právě určité osobě) nahradí poškozenému cenu zvláštní obliby. Například vandal při vloupání úmyslně zničí fotografii zemřelé matky, jedinou, kterou poškozený má a pečlivě střeží. Poškozenému se tedy poskytne peněžitá náhrada odpovídající nikoli tržní ceně fotografie, nýbrž takové ceně, jakou fotografie měla podle objektivních skutečností pro samotného poškozeného. Tak může v uvedeném příkladě z okolností a důkazů vyplynout, že pro poškozeného měla fotografie cenu několika desítek tisíc, byť by ji byl schopen prodat jen za několik korun.

Návrh občanského zákoníku obsahuje zvláštní ustanovení pro případ, že škoda byla způsobena z pohnutky zvláště zavrženíhodné či z jiného kvalifikovaného důvodu. V takovém případě se všem, kteří takovou škodu důvodně pocítují jako jinak neodčinitelné osobní neštěstí, nahradí nejen újma majetková (cena zničené věci), ale i nemajetková (duševní). Například opilý násilník popadne milovaného psa cizí rodiny a před jejími zraky jej brutálně utýrá. Pak brutálně utýraného psa nahradí škůdce nejen jeho cenu, jakož i cenu zvláštního citového vztahu k němu, ale navíc odškodní i způsobený psychický otřes.⁹⁷

---

⁹⁷ <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/nahrada-skody/konkretni-zmeny.html>

8. PROMLČENÍ NÁROKU NA NÁHRADU ŠKODY

Promlčecí doba je obecně upravena v § 101 a násl. Obč. Zák. Pokud jde o promlčení práva na náhradu škody, je speciální úprava obsažena v § 106 Obč. Zák. Rozeznáváme subjektivní a objektivní promlčecí dobu. V okamžiku uplatnění práva musí trvat obě. Dojde-li k uplynutí jedné z nich (objektivní či subjektivní), právo se promlčí, a to i tehdy, pokud by v tom okamžiku poškozenému běžela promlčecí doba druhá. Obě lhůty jsou na sobě nezávislé a musí být uplatněny u příslušného orgánu nejpozději v jejich poslední den.

Promlčení je jedním z právních následků marného uplynutí doby. Toto právo sice nadále trvá a v případě jeho plnění se nejedná o plnění bez právního důvodu, ale nemůže být soudem vynuceně vykonáno, pokud povinný úspěšně uplatnil námitku promlčení. Všechny jednotlivé složky práva na náhradu škody jsou samostatnými nároky a jako takové se i samostatně promlčují.

Vedle promlčení rozeznáváme ještě prekluzi. Což je případ, kdy zákon s nedodržením lhůty pro uplatnění práva spojuje vedle zániku nároku i zánik samotného práva. Je-li plněno na základě zaniklého práva, jedná se o plnění bez právního důvodu a povinný může požadovat své plnění zpět podle zásad o bezdůvodném obohacení. K prekluzi přihlíží soud i bez návrhu.

V případě subjektivní promlčecí doby se právo na náhradu škody promlčí za dva roky. A počíná běžet ode dne, kdy se poškozený dozví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá. Při řešení otázky, kdy se poškozený dověděl o škodě a o její výši, je třeba vycházet z prokázané, nikoli jen z předpokládané vědomosti poškozeného o vzniklé škodě a jejím rozsahu. Jak to vyplývá i z rozhodnutí NS (R 38/1975); „*Při úvaze o tom, kdy se poškozený dozvěděl o škodě (§ 106 odstavec 1 občanského zákoníku), je třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného o vzniklé škodě, nikoliv jen z jeho předpokládané vědomosti o této škodě. Tvoří-li nárok na náhradu škody nedělitelný celek, začíná promlčecí doba běžet teprve tehdy, až se poškozený dozví o celé škodě. Za samostatné nároky na náhradu škody je nutno považovat nároky ze dvou i více oddělitelných škodných událostí, a to i když jde o opakování téhož porušení právní povinnosti mezi týmiž subjekty (například dvěma oddělitelnými neoprávněnými zásahy škůdce proti majetku téhož poškozeného).*“

Objektivní promlčecí lhůta je tříletá, u škody způsobené úmyslně desetiletá.

Počítá se ode dne, kdy došlo k události, z níž škoda vznikla. Pojem události, z níž škoda vznikla zahrnuje nejen protiprávní úkon či právně kvalifikovanou událost, které vedly ke vzniku škody, ale i vznik škody samotné.

U újmy na zdraví se výlučně uplatňuje pouze subjektivní dvouletá promlčecí doba. A považuje soudní praxe z hlediska promlčení jednotlivá práva, která tvoří obsah odpovědnostního - závazkového právního vztahu za způsobení škody, tj. právo na účelné náklady spojené s léčením, právo na odškodnění za ztráty na výdělku, a o jednak po dobu pracovní neschopnosti, jednak po skončení pracovní neschopnosti, jakož i právo na bolestné a právo na náhradu za ztížení společenského uplatnění za dílčí práva samostatné povahy. Činí tak vzhledem k jejich samostatným předpokladům, jakož i vzhledem k jejich různému časovému naplňování.⁹⁸

Právo z odpovědnosti za škodu zásadně nevyžaduje, aby bylo za účelem zachování nejprve uplatněno u toho, kdo za způsobenou škodu odpovídá, stačí, když je uplatněn přímo u soudního orgánu. Toto uplatnění přichází v úvahu jen výjimečně, a to ve zvlášť stanovených případech (například v případě škody způsobené na vnesených, umístěných nebo odložených věcech, kde neuplatnění práva na náhradu škody u provozovatele určité činnosti, s níž je odkládání věcí obvyklé, by znamenalo zánik práva na náhradu škody).

Návrh nového občanského zákoníku stanoví pro právo na náhradu škody subjektivní promlčecí lhůtu v délce tří let a objektivní v délce deseti let, v případě škody způsobené úmyslně pak v délce patnácti let, což platí i pro případy úplatkářství.⁹⁹ Počátek subjektivní promlčecí lhůty počíná běžet okamžikem, kdy se poškozený vzhledem k okolnostem měl a mohl dozvědět o svém právu a možnosti uplatnit jej. Ohledně délky promlčecí lhůty se navrhuje stanovit, že si strany mohou ujednat promlčecí lhůtu v jiné délce, než jakou stanoví zákon, nejvýše však v trvání patnácti let a nejméně v trvání jednoho roku. Přípustnost ujednání kratší než zákonné promlčecí lhůty se však navrhuje omezit jen pro případ závazků ze smlouvy a pro případ porušení povinností smlouvou založených. To neplatí, jedná-li se o právo na náhradu újmy na zdraví. Zároveň se navrhuje vyloučit možnost zneužití zákonné dispozice v neprospěch

⁹⁸ Knapová, M., Švestka, J., Dvořák, J. a kol. Občanské právo hmotné 2. 4. vydání. Praha: ASPI a.s., 2005, str. 487 - 488.

⁹⁹ Viz. ustanovení § 573 návrhu nového občanského zákoníku.

slabší strany.¹⁰⁰ Práva namítnout promlčení se však nelze i nadále předem vzdát. Návrh nového občanského zákoníku také stanoví, že právo požadovat náhradu škody na zdraví se nepromlčuje, avšak současně práva na jednotlivá plnění z takové škody vyplývající promlčení podléhají.

9. SNÍŽENÍ NÁHRADY ŠKODY

Ustanovení § 450 Obč. Zák. upravuje soudcovské moderační právo. V některých případech neúmyslného způsobení škody by bylo příliš tvrdé, někdy i ekonomicky neúnosné, trvat na úplné náhradě škody. Proto zákonodárce přiznal soudu oprávnění náhradu neúmyslně způsobené škody snížit. Jde ovšem o právo náhradu snížit, soud tedy nemůže jít tak daleko, že by nepřiznal právo na náhradu škody poškozenému vůbec. Lze se zmínit o tom, že podobné ustanovení se objevuje ve všech moderních právních řádech (dokonce v některých má soud možnost zjištěný rozsah náhrady škody zvýšit za účelem dosažení exemplárního, případně odstrašujícího účinku).

Hlediska, která toto ustanovení uvádí a za kterých může dojít ke zmírnění rozsahu náhrady škody, jsou pouze příkladná. Zákon nestanoví kritéria, jimiž je naplněn pojem „důvody zvláštního zřetele hodné“, ani nevyžaduje, aby všechna demonstrativně vyjmenovaná hlediska byla naplněna. Soud proto může v odůvodněných případech aplikovat moderační právo s adekvátním odůvodněním i z jiných hledisek (např. společenského charakteru, působení škody). Z osobních a majetkových poměrů škůdce a poškozeného (fyzických osob) lze uvažovat jejich příjmy z pracovní činnosti a z ostatní výdělečné činnosti, na jejich majetek, na jejich vyživovací povinnost, způsob života, životní situaci atd. Okolnostmi, za nichž byla škoda způsobena, je i povaha a míra škůdceva zavinění. Vždy musí jít o případy zvláštního zřetele hodné.¹⁰¹

Je lhostejné, zda jde o subjektivní či objektivní odpovědnost podle občanského práva a zda se jedná o právnickou či fyzickou osobu či osobu na níž nárok poškozeného na náhradu škody přešel. Nesmí se však jednat o škodu způsobenou úmyslně, a to i v úmyslu nepřímém.¹⁰²

Soud musí při každém rozhodování o nároku na náhradu škody vždy zkoumat i

¹⁰⁰ Viz. ustanovení § 570 návrhu nového občanského zákoníku.

¹⁰¹ Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M., Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1322.

¹⁰² Srov. R. 3/1984,

bez návrhu, zda předpoklady dané ustanovením § 450 Obč. Zák. pro snížení požadované náhrady škody nejsou naplněny. Jak stanoví i rozhodnutí NS (R 22/1979); „Při rozhodování o nároku na náhradu škody je soud vždy i bez návrhu povinen zkoumat, zda jsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady škody podle ustanovení § 450 občanského zákoníku.“

Rozhodování soudu o zmírnění rozsahu náhrady škody je ovládáno zásadou přiměřenosti (proporcionality). Důvodem pro aplikaci § 450 Obč. Zák není okolnost, že výše škody nelze přesně zjistit. V takovém případě soud postupuje podle § 136 občanského soudního řádu. Použije se tam, kde rozsah škody nelze zjistit vůbec, anebo ho sice zjistit lze, ale s neúměrnými obtížemi. Nelze-li výši nároků zjistit vůbec nebo s již zmíněnými neúměrnými obtížemi, soud podle citovaného ustanovení občanského soudního řádu rozsah náhrady škody kvalifikovaně odhadne. V rámci tohoto odhadu již vezme zřetel k okolnostem, jež by jinak odůvodňovaly užití moderačního práva. To plyne z toho, že postupem podle § 136 občanského soudního řádu soud neodhaduje výši škody, ale rozsah nároku.¹⁰³

Pokud dojde ke způsobení škody více škůdci nebo k poluzavinění poškozeného, pak soud při snížení náhrady škody postupuje následovně. Nejprve dojde k odpočtu části, připadající na spoluzavinění poškozeného (§ 441, 4), a nestanoví-li soud solidární odpovědnost více škůdců, může náhradu škody snížit až po jejím rozdělení na jednotlivé škůdce podle jejich účasti na způsobení škody (§ 438, 3). A teprve potom zkoumá možnost snížení náhrady škody jednotlivých škůdců dle hledisek obsažených v ustanovení § 450 Obč. Zák. K tomu rozhodnutí (R 137/1954), ve kterém se uvádí; „Je-li tu spoluzavinění, je třeba nejprve zjistit díl škody připadající na škůdce. Teprve pak může být uvažováno o tom, zda jde o případ zvláštního zřetele hodný, aby náhrada škody připadající na škůdce byla ještě snížena.“

10. UPLATNĚNÍ PRÁVA NA NÁHRADU ŠKODY

Nedojde-li k mimosoudnímu vypořádání práva z odpovědnosti za škodu na základě dohody uzavřené mezi škůdcem a poškozeným, uplatňuje se toto právo zásadně

¹⁰³ Fiala, J., Kindl M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha : ASPI a.s., 2009, str. 766.

před soudy v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení v takzvaném adhezním řízení, byla-li škoda způsobena trestným činem. Výhodou adhezního řízení je, že není pro poškozeného zpoplatněno a důkazy většinou předkládá státní zástupce, poškozený musí pouze v návrhu uvést z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje. Naopak nevýhodou je, že se v něm lze domáhat pouze majetkové újmy. Pokud tedy poškozený požaduje i náhradu nemajetkové újmy, musí se obrátit na civilní soud s žalobou na ochranu.

Uplatnění práva z odpovědnosti za škodu v občanském soudním řízení se zpravidla stává žalobou; uplatnit však lze toto právo i vzájemným návrhem anebo námitkou započtení. V rámci občanskoprávního řízení je na poškozeném, aby prokázal porušení právní povinnosti škůdcem. Také musí prokázat vznik škody, výše škody a příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti a vzniklou škodou. Zavinění se v případě obecné odpovědnosti za škodu presumuje, ovšem pouze ve formě nevědomé nedbalosti, úmysl škůdce by opět musel dokázat poškozený. Jestliže nelze výši škody bezpečně vyčíslit, pak soud postupuje podle ustanovení § 136 občanského soudního řádu a výši škody určí přibližně, podle provedených důkazů.

V trestním řízení poškozený, který má proti škůdci právo na náhradu škody, jež byla způsobena trestným činem, je oprávněn navrhnout nejpozději do zahájení dokazování, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému zároveň povinnost nahradit tuto škodu. Bylo-li by podle výsledků dokazování třeba po vyslovení povinnosti k náhradě škody provádět další dokazování, aby byla škoda objasněna, trestní soud odkáže poškozeného na občanskoprávní řízení, stejně tak postupuje soud v případě, že obžalovaného zproští obžaloby. Soud rozhodující v civilním řízení je pak v těchto případech vázán trestním rozhodnutím, co se týče skutečnosti spáchání trestného činu a osoby pachatele trestného činu. Jestliže byl obžalovaný zproštěn obžaloby, není takový výrok pro civilní soud závazný a ani výše škody v trestním rozsudku není závazná pro soud.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila na téma náhrady škody, které je v dnešní době stále aktuálnějším tématem. O tom svědčí také bohatá judikatura soudů k jednotlivým ustanovením odpovědnosti za škodu. Proto je podle mého názoru důležité seznámit se s touto problematikou podrobněji, neboť každý z nás se ve svém životě může s otázkou náhradou škody setkat.

V současné době je institut odpovědnosti za škodu upraven ve více právních předpisech. (například délka promlčecí doby je jinak stanovena v občanském právu a jinak v obchodním právu). Tato úprava není dle mého názoru příliš vhodná, jelikž přispívá k roztržitosti úpravy. Naproti tomu návrh nového občanského zákoníku by měl právě tuto roztržitost právní úpravy odstranit a mělo by se jím docílit sjednocení soukromoprávních vztahů tak, aby se nový občanský zákoník stal standardním moderním kodexem soukromého práva.

Největší koncepční změnu týkající se náhrady škody představuje způsob a rozsah náhrady škody. Je-li někomu způsobena škoda na věci, připadají v úvahu dva způsoby náhrady, buď v penězích, anebo uvedením do předešlého stavu. Návrh občanského zákoníku oproti současné úpravě obsahuje odlišný princip, když upřednostňuje uvedení v předešlý stav a náhrada v penězích tak přichází v úvahu pouze požádá-li o ní poškozený nebo není-li uvedení do původního stavu možné. Soud tedy již nebude zkoumat účelnost zvoleného způsobu náhrady škody a úvaha nad tím, co je pro poškozeného účelné, tak nadále bude náležet přímo poškozenému.

Dále kdo způsobí jinému újmu na zdraví je povinen poskytnout mu peněžitou náhradu. Stejně tak ten, kdo usmrtí člověka, je povinen peněžně odškodnit pozůstalé. Návrh občanského zákoníku již neobsahuje tabulky a neomezuje soudce v tom, aby určil spravedlivou náhradu po zohlednění veškerých okolností případu. Po přijetí návrhu tedy soudy přestanou vycházet z příliš nízkých částek určených vyhláškou. Navíc budou soudy moci lépe přizpůsobit výši náhrady relevantním okolnostem a rozlišovat jednotlivé případy. Tato úprava je jistě vhodnější než stanovení pevných částek, které podle mne jen stěží můžou adekvátně zhodnotit způsobenou újmu.

Návrh se dále snaží posílit postavení poškozeného, neboť určuje, že pokud poškodí škůdce věc ze svévole nebo škodolibosti, má nahradit poškozenému také cenu

zvláštní oblíby, při které se zohledňují i nemajetkové aspekty, zvláště pak osobní vztah poškozeného k věci. A nově se počítá s možností, že nemajetkovou újmu má nahradit také ten, kdo způsobil škodu úmyslně z touhy ničit či ublížit nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky. Tyto dvě poslední změny se mi zdají velmi vhodné, ale jistě bude složitá jejich aplikace v praxi.

Velmi významné je v této oblasti i úsilí dvou předních evropských studijních skupin PETL (European Group on Tort Law) a PEL (Group on a European Civil Code), které se zabývají sjednocením evropského deliktního práva. Nejvýznamnějším výsledkem práce těchto Skupin jsou Principy evropského deliktního práva (dále jen „PETL“), jsou výsledkem několikaletého výzkumu, který je zaznamenán i v knižní podobě. Principy evropského deliktního práva jsou postaveny na tradičním konceptu předpokladů odpovědnosti za škodu.

Předpoklady odpovědnosti za škodu v podání PETL jsou následující: porušení právem chráněného zájmu, škoda, příčinná souvislost a zavinění, pokud se nejedná o objektivní odpovědnost. Nejvýznamnější jevové odchylky od standardních evropských civilních kodexů nacházíme v pojetí PETL v kategorii právem chráněného zájmu, kazuistické úpravě příčinné souvislosti, úzce vymezené objektivní odpovědnosti a náhradě nemajetkové újmy. Tyto principy jsou velkou inspirací pro novelizaci českého práva občanského a čerpá z nich i návrh nového občanského zákoníku.

Cílem této práce bylo podrobně seznámit se současnou právní úpravou náhrady škody, související judikaturou a současně ukázat změny navrhované v nové úpravě náhrady škody v občanském zákoníku. Diplomová práce se snaží prostřednictvím odborné literatury a judikatury poskytnout přehledně obraz o problematice náhrady škody, vymezuje základní pojmy, jednotlivé nároky a způsob jak případný nárok na náhradu škody uplatňovat, případně se jej vzdát a další otázky s tím související.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

OZ, Obč. Zák. – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

OSŘ – zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

ÚS – Ústavní soud ČR

NS – Nejvyšší soud ČR

R – Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek vydávaná Nejvyšším soudem ČSFR,
Nejvyšším soudem ČR a Nejvyšším soudem SR (v době do 31. 12. 1992) a
Nejvyšším soudem ČR (od 1. 1. 1993).

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Balak, F.; Korecka, V.; Vojtek, P. Občanský zákoník s judikaturou a souvisejícími předpisy. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2006
- Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A. Teorie práva. Praha : ASPI, 2003
- Brejcha, A. Odpovědnost v soukromém a veřejném právu. 1. vydání. CODEX Bohemia, Praha 2000
- Cilínková, M., Kuboň, D. Odškodnění při usmrcení osoby blízké. Bulletin advokacie, 2004, č. 10.
- Eliáš, K. a kolektiv autorů. Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. Svazek. Linde Praha, a. s., 2008
- Eliáš, K. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu I. Právní rádce, 2007, č. 12.
- Eliáš, K. Obsah, způsob a rozsah náhrady škody v soukromém právu II. Právní rádce, 2008, č. 1.
- Fiala, Knidl a kol. Občanský zákoník. Komentář. I. Díl. Praha: ASPI a.s., 2009
- Knappova, M.; Švestka, J.; Dvořák, J. a kolektiv, Občanské právo hmotné 2, 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Aspi, a.s., 2006
- Pokorný, M.; Hochman, J., Odpovědnost za škodu v právu občanském a pracovním. 3. aktualizované a doplněné vydání. Linde Praha, a.s, 2008
- Švestka, J. Odpovědnost za škodu podle občanského zákoníku. Praha : Academia, 1966.
- Švestka, J., Dvořák, J., Tichý, L. (ed.) Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva. Praha : ASPI, 2006.

- Švestka, J.; Jehlička, O.; Škarova, M.; Spačil, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 10. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006
- Švestka, J.; Spačil, J.; Škarova, M.; Hulmak, M. a kol., Občanský zákoník I. §1 – 459 Komentář k 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008

Seznam Internetových adres

- <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>, Paragrafové znění návrhu nového občanského zákoníku a důvodová zpráva k němu
- <http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw>
- <http://www.epravo.cz/top/clanky/>
- <http://www.epravo.cz/top/soudni-rozhodnuti/>
- <http://www.nsoud.cz/>

SUMMARY OF THE THESIS - compensation for damage in civil law

This thesis is focused on the theme of compensation for damage according to the Civil Code, act. No. 40/1964 Coll. This work closely acquaints with the issue of compensation for damage according to the current legislation together with proposing new rules of compensation for damage in Civil Code. The thesis also deals with many jurisprudence cases because it is the jurisprudence that quite pretty finishing the legislation contained in legal enactments.

The thesis is composed of 10 chapters, each of them dealing with different aspects of the individual elements of this institute. The most important chapter is chapter about the method and the extent of damage.

The first chapter presents the theme of general liability for damage and its basic function.

The second chapter deals with the liability for damage according to the civil law. It is divided into the issue of general liability and some special types of liability for damage.

The third chapter considers the prevention of damages in civil law. The prevention is very important and this chapter is divided into the general prevention and the special prevention.

The fourth chapter deals with general assumptions of liability for damage according to the Civil Code. The relevant conditions are (a) unlawful act, (b) suffered damage, (c) causal link and (d) fault. These chapter includes circumstances excluding the illegality, which are (a) legal duty, (b) enforcement of laws, (c) acting in self-defence, (d) acting in necessity, (e) consent of oblige (the injured) and (f) self-help.

The fifth chapter presents the potential liability entities. This entities are (a) the individuals (b) the legal entities and (c) the state.

The sixth chapter deals with the joint liability in the case where damage is caused by more obligors and contributory negligence in the case where damage is caused by oblige too.

The seventh chapter deals with the scope and manner of compensation. The damage can be divided into damage to property or damage to health. The damage to

property is compensated by (a) liquidated damages and (b) profit loss. The compensation for damage to health is divided into (a) costs of treatment, (b) loss of earnings during incapacity for work, (c) loss of earnings after incapacity for work, (d) loss of pension, (e) smart-money, (f) loss of social function, (g) lump sum indemnity for survivors, (h) costs of funeral and (i) costs of alimony for survivors.

The eighth chapter points out the problem of limitation of damages.

The ninth chapter deals with the mitigation of damages in relation to reasonable reasons and circumstances.

The last tenth chapter deals with the application in court.

Nowadays, the issue of the compensation for damage is taking great importance in civil law and it is one of its basic pillars. It is really the current topic because every day we are facing the question of liability in our lives whether we are victims or pests. And that's why I chose this theme for my dissertation.

Seznam klíčových slov

Náhrada škody	-	Compensation for damage
Odpovědnost za škodu	-	Liability for damage
Občanské právo	-	Civil law